

KALIX KOMMUN

Riktlinjer för försörjningsstöd och ekonomiskt bistånd

Socialförvaltningen, Kalix kommun

2024-10-25

Dokumentnamn	Dokumenttyp	Fastställt/Upprättad	Reviderad	Beslutsinstans
Styrande dokument	Riktlinjer			Socialnämnden

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1	RIKTLINJERNA I KALIX KOMMUN.....	5
1.1	UTGÅNGSPUNKTER OCH PRINCIPER.....	5
1.2	HANDLÄGGNING OCH DOKUMENTATION	5
1.3	INDIVIDUELL BEHOVSPRÖVNING	6
1.4	GOD KVALITET	6
2	ALLMÄNT OM UPPDRAGET	6
2.1	RÄTTEN TILL FÖRSÖRJNINGSSTÖD	7
2.2	ANSÖKAN	7
2.3	UPPRÄTTANDE AV HANDLINGSPLAN.....	7
2.4	BARNPERSPEKTIV.....	8
2.5	ANMÄLAN OM ORO	8
2.6	KONTROLLER.....	8
2.7	IDENTITET OCH VISTELSE	8
2.8	INKOMSTER	9
2.9	TILLGÅNGAR.....	9
2.10	ARBETSLÖSA.....	10
2.11	INKOMSTBERÄKNING.....	10
2.12	INKOMSTER SOM I SIN HELHET REDUCERAR FÖRSÖRJNINGSSTÖDET	10
2.13	INKOMSTER SOM DELVIS REDUCERAR FÖRSÖRJNINGSSTÖDET	11
2.14	INKOMSTER SOM INTE REDUCERAR FÖRSÖRJNINGSSTÖDET	11
2.15	ÖVERSKJUTANDE INKOMSTER FRÅN TIDIGARE MÅNADER.....	11
2.16	ARBETSINKOMST FÖR BARN OCH SKOLUNGDOMAR	12
2.17	EKONOMISKT BISTÅND TILL HUSHÅLL SOM HAR UPPDRAG SOM FAMILJEHEM.....	12
2.18	HJÄLP TILL SJÄLVFÖRSÖRJNING	12
2.19	FÖRUTSÄTTNINGAR FÖR RÄTT TILL FÖRSÖRJNINGSSTÖD	13
3	AVSLAG PÅ ANSÖKAN OM FÖRSÖRJNINGSSTÖD	14
3.1	ÖVERKLAGANDERÄTTEN	14
4	FÖRSÖRJNINGSSTÖD	14
4.1	RIKSNORM.....	14
4.1.1	<i>Följande poster ingår i normen.</i>	<i>14</i>
4.1.1.1	Livsmedel.....	14
4.1.1.2	Kläder och skor.....	14
4.1.1.3	Lek och fritid.....	14
4.1.1.4	Barn och ungdomsförsäkring.....	14
4.1.1.5	Hälsa och hygien.....	15
4.2	GEMENSAMMA KOSTNADER.....	15
4.2.1	<i>Förbrukningsvaror.....</i>	<i>15</i>
4.2.1.1	Telefon, internet m.m.....	15
4.3	FÖRHÖJNING AV NORMEN	15
4.3.1	<i>Merkostnader för särskild kost vid vissa sjukdomar.....</i>	<i>16</i>
4.3.2	<i>Merkostnader för umgänge med barn.....</i>	<i>16</i>
4.4	ÖVRIGT FÖRSÖRJNINGSSTÖD – I FÖREKOMMANDE FALL OCH TILL SKÄLIG KOSTNAD	17
4.4.1	<i>Boende</i>	<i>17</i>
4.4.2	<i>Hushållsel</i>	<i>17</i>
4.4.3	<i>Hemförsäkring.....</i>	<i>17</i>
4.4.4	<i>Avgift till fackförening och arbetslöshetskassa.....</i>	<i>18</i>

4.4.5	Arbetsresor	18
4.4.6	Övriga resor.....	18
4.5	BOENDEKOSTNADER.....	19
4.6	HANDLÄGGNINGSSTÖD FÖR UTREDNING OM SKÄLIGT RÅDRUM	19
4.7	HANDLÄGGNINGSSTÖD FÖR UPPFÖLJNING AV SKÄLIGT RÅDRUM.....	20
4.7.1	Hyresrätt.....	20
4.7.2	Bostadsrätt eller villa	20
4.7.3	Andrahandsboende	21
4.7.3.1	Kontraktet ska innehålla:	21
4.7.4	Inneboenderum.....	21
4.7.4.1	Kontraktet ska innehålla	22
4.7.5	Delad lägenhet/hushållsgemenskap	22
4.7.6	Hyresdel till ungdomar som bor kvar hos föräldrar	22
4.7.7	Boendekostnad för unga vuxna	22
4.7.8	Kamrater/syskon	23
4.7.9	Förälder boende hos barn	23
4.7.10	Övriga boendeformer.....	23
4.7.11	Försörjningsstöd vid vistelse på institution	23
4.7.12	Boende vid institutions-/fängelsevistelse	23
4.7.13	Byte av bostad	24
4.8	FICKPENGAR BEVILJAS I SAMRÅD MED VUXENHANDLÄGGARE SOM EN KOSTNAD I SAMBAND MED INSATS 24	
4.8.1	Kriminalvård.....	24
4.9	REDUCERAT FÖRSÖRJNINGSSTÖD	24
4.9.1	Beslut vid beräkning av kostnaderna till en lägre nivå.....	24
4.9.2	Dagavdrag.....	25
4.10	UTLANDSVISTELSE/VISTELSE UTANFÖR KOMMUNEN	25
5	BISTÅND TILL LIVSFÖRING I ÖVRIGT	25
5.1	HÄLSO- OCH SJUKVÅRD	26
5.1.1	Läkarvård och medicinkostnader	26
5.1.1.1	Psykoterapikostnader m.m.	26
5.1.1.2	Alternativ medicin.....	27
5.1.1.3	Tekniska hjälpmedel.....	27
5.1.2	Tandvård.....	27
5.1.2.1	Akut tandvård	27
5.1.2.2	Nödvändig tandvård.....	27
5.1.2.3	Uteblivet besök.....	28
5.1.2.4	Tandvård vid tillfälligt behov av ekonomiskt bistånd	28
5.1.2.5	Självförsörjande och ansöker om tandvård	28
5.1.2.6	Tandvårdskostnader i efterskott	29
5.1.2.7	Årlig undersökning	29
5.1.3	Handläggingsstöd för utredning av akut och nödvändig tandvård.....	29
5.2	GLASÖGON ELLER KONTAKTLINSER.....	29
5.3	HEMUTRUSTNING.....	30
5.3.1	Kompletterande hemutrustning.....	30
5.3.2	Begränsad grundutrustning.....	32
5.3.3	Spädbarnsutrustning.....	32
5.3.4	Vitvaror	32
5.3.5	Handläggingsstöd vid ansökan om hemutrustning.....	32
5.4	DATOR OCH INTERNETUPPKOPPLING.....	33
5.4.1	Mobiltelefon	33

5.5	BARNOMSORGSavgift/FRITIDSHEMSVERKSAMHET 0-9 ÅR	33
5.6	BEGRAVNINGSKOSTNAD.....	33
5.7	FLYTTKOSTNADER	34
5.7.1	<i>Flyttkostnader till utlandet.....</i>	34
5.7.2	<i>Magasineringskostnad</i>	34
5.8	FÄRDTJÄNSTavgift	35
5.9	HEMTJÄNSTavgift	35
5.10	RÄTTSHJÄLPSavgift	35
5.11	KLÄDER OCH SKOR UTÖVER VAD SOM INGÅR I FÖRSÖRJNINGSSTÖDET	35
5.11.1	<i>Klädutrustning inför institutionsvistelse, under behandling samt rehabilitering i samråd med vuxenhandläggare</i>	35
5.11.2	<i>Behov av särskilda kläder eller skor</i>	35
5.11.3	<i>Tillfälligt behov av kläder</i>	35
5.12	LEGITIMATION	36
5.13	RESOR.....	36
5.13.1	<i>Semester, rekreationsresor, lägerverksamhet, koloni m.m.....</i>	36
5.13.2	<i>Resa till begravning.....</i>	36
5.13.3	<i>Återföreningsresor</i>	37
5.13.4	<i>Återvandringsresor</i>	37
5.13.5	<i>Resor i samband med umgänge med barn</i>	37
5.13.6	<i>Akuta resor/vistas tillfälligt i kommunen</i>	38
5.14	REPARATIONSKOSTNADER OCH SANERING AV BOSTAD.....	38
5.15	SKULDER.....	38
5.15.1	<i>Hyresskulder</i>	38
5.15.2	<i>El skulder.....</i>	39
5.15.3	<i>Skuld till a-kassa</i>	39
5.15.4	<i>Skuld till Försäkringskassan.....</i>	39
5.15.5	<i>Skuld till medicin och läkarvård.....</i>	39
5.15.6	<i>Handläggningsstöd vid ansökan om hyresskuld.....</i>	39
5.15.7	<i>För att kunna utreda den aktuella skulden:.....</i>	39
5.16	FÖRMEDLINGSMEDEL	40
5.17	OLIKA ALTERNATIVA BESLUTSVÄGAR/LÖSNINGAR.....	40
5.18	UPPEHÅLLSTILLSTÅND.....	40

1 RIKTLINJERNA I KALIX KOMMUN

Förutsättningarna för kommunens arbete med försörjningsstöd och övrigt ekonomiskt bistånd regleras i Socialtjänstlagen (2001:453). Som komplement till Socialtjänstlagen har Socialstyrelsen publicerat Allmänna råd (SOSFS 2013:1) och Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten (2021). Socialstyrelsens handbok innehåller hänvisningar till socialtjänstlagens förarbeten, rättsfallsreferat, beslut från JO (Justitieombudsmannen) samt praktiska råd och exempel. Detta ska ge stöd och vägledning i arbetet med ekonomiskt bistånd.

Syftet med riktlinjerna i Kalix kommun är att skapa förutsättningar för likabehandling och rättssäkerhet för kommunens invånare. Det gäller såväl bidragsnivån, förutsättningarna för rätt till bistånd och vilka insatser som nämnden kan erbjuda.

Riktlinjerna beskriver vanligt förekommande situationer och behov samt vissa undantag. En individuell behovsprövning skall alltid göras i det enskilda fallet och frånsteg från riktlinjerna kan göras om det föreligger särskilda skäl.

1.1 Utgångspunkter och principer

Ekonomiskt bistånd är samhällets yttersta skyddsnät. Det ska vara ett komplement till socialförsäkringarna och ge hjälp när generella stödformer inte räcker till eller inte kan lämnas. Biståndets uppgift är att träda in tillfälligt vid korta perioder av försörjningsproblem och är utformat därefter.

I socialtjänstlagens inledande paragraf, 1 kap 1 §, beskrivs de övergripande målen och grundläggande värderingarna för hela socialtjänsten: *”samhällets socialtjänst ska främja människors ekonomiska och sociala trygghet, jämlikhet i livsvillkor ska främja människors ekonomiska och sociala trygghet, jämlikhet i levnadsvillkor och aktiva deltagande i samhällslivet på demokratins och solidaritetens grund. Vidare ska socialtjänstlagen inriktas på att frigöra och utveckla enskildas och grupper egna resurser, under hänsynstagande till människors ansvar för sin och andras sociala situation. Verksamheten ska bygga på respekt för människors rätt till självbestämmande och integritet.”*

Genom det ekonomiska biståndet ska den enskilde tillförsäkras en skälig levnadsnivå. I förarbeten till Socialtjänstlagen sägs att nivån inte ska överstiga vad en låginkomsttagare på orten i allmänhet har råd att kosta på sig. Vad som är skäliga kostnader för de dagliga levnadsomkostnaderna inom ramen för riksnormen regleras av socialtjänstförordningen efter beslut av regeringen. För sådana kostnadsposter som ej ingår i riksnormen avgörs vad som är skälig levnadsnivå av kommunala riktlinjer och ytterst genom praxis i domstolarna.

1.2 Handläggning och dokumentation

Handläggning och dokumentation är en central och viktig del av myndighetsutövningen och en förutsättning för rättssäkerheten.

Se Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2014:5) om dokumentation vid handläggning av ärenden och genomförandet av insatser enligt SoL, LVU, LVM och LSS och handbok om handläggning och dokumentation inom socialtjänsten.

Arbets sättet gällande ekonomiskt bistånd ska präglas av nära samverkan med biståndstagare och samverkanspartners. Den huvudsakliga arbetstiden ska läggas på att utreda och motivera medborgaren till annan försörjning för att minimera bidragslängden.

1.3 Individuell behovsprövning

Övergripande mål i arbetet med ekonomiskt bistånd är att varje hushåll så snart som möjligt blir oberoende av bistånd eller minskar sitt behov av bistånd genom att gå över till annan försörjning. Handläggningen ska ske med respekt för den enskildes rättssäkerhet och integritet. Eventuella krav på den biståndssökande ska anpassas efter hans eller hennes individuella förmåga och förutsättningar. Enligt socialtjänstlagen ska en **individuell behovsprövning** alltid göras. Denna behovsprövning kan i vissa fall göras ganska summarisk, t.ex. när allmänna kriterier som låg sjukpenning eller arbetslöshetsersättning föreligger. I andra fall blir den mer omfattande. Behovsprövningen får aldrig ersättas av enbart ekonomisk prövning.

Grund för eventuellt avslagsbeslut är den individuella prövningen, inte att riktlinjerna är utformade på visst sätt. Om den enskilde har medverkat på begärt sätt till utredningen kan ansökan endast avslås om det står klart att han eller hon kan klara sig utan det sökta biståndet eller att behovet tillgodoses eller kunnat tillgodoses på annat sätt. Ansökan kan även avslås om personen inte uppfyller de förutsättningar eller krav som gäller för att vara berättigad till bistånd sökt bistånd, exempelvis att en person som kan arbeta inte står till arbetsmarknadens förfogande utan godtagbar anledning.

Alla normer och riktlinjer ska ses mot den bakgrunden och är en hjälp i arbetet men får inte tolkas som absoluta regler. Vägledning kan även erhållas från *Socialstyrelsen SOSFS 2003:5*, prejudicerande domar från Högsta förvaltningsdomstolen samt Socialstyrelsens publikation *Ekonomiskt Bistånd – Handbok för socialtjänsten*.

1.4 God kvalitet

Enligt 3 kap. 3 § socialtjänstlagen ska socialtjänstens insatser vara av god kvalitet och utföras av personal med lämplig utbildning och erfarenhet. Det står även att verksamhetens kvalitet ska utvecklas och säkras, systematiskt och fortlöpande.

Socialstyrelsen har gett ut föreskrifter och allmänna råd om ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete i verksamhet enligt SoL, LSS, hälso- och sjukvårdslagen och tandvårdslagen (SOSFS 2011:9). Socialtjänsten ska planera, leda, kontrollera, följa upp, utvärdera och förbättra verksamheten med stöd av ledningssystemet. Arbetet med ekonomiskt bistånd domineras av att utreda och fatta beslut. En viktig del i att utveckla och förbättra kvaliteten är att identifiera, beskriva och fastställa arbetsprocesser, aktiviteter och rutiner som hör ihop med exempelvis information, kontroller, beslut och kommunikation. En förutsättning för god kvalitet är att kontinuerligt dokumentera, följa upp och utvärdera både verksamhetens innehåll och resultat.

2 ALLMÄNT OM UPPDRAGET

Arbetet med ekonomiskt bistånd är ett tvådelat uppdrag:

1. Hjälpa människor att finna vägar till självförsörjning.
2. Pröva rätten till ekonomiskt bistånd under tiden.

2.1 Rätten till försörjningsstöd

Rätten till bistånd är inte ovillkorlig. Den som har andra inkomster och möjlighet att tillgodose sina behov, har inte rätt till bistånd.

För att rätten till försörjningsstöd skall föreligga måste två kriterier vara uppfyllda:

- Den sökande måste ha otillräckliga inkomster för att på egen hand tillförsäkra sig en skälig levnadsnivå.
- Den enskilde måste göra allt vad han/hon kan för att bidra till sin försörjning.
- Det är den som söker bistånd som ska visa att han eller hon inte har tillräckliga medel för sin försörjning.

Vad han/hon skall bidra med för rätt till bistånd varierar beroende på den enskildes situation och förmåga. En arbetsför person skall vara inskriven på arbetsförmedlingen och aktivt söka efter arbete. Den arbetslöse har också skyldighet att delta i arbetsmarknadspolitiska åtgärder t ex utbildning, svenskundervisning för invandrare och olika former av arbetsrehabiliterande åtgärder. En hemmavarande förälder skall ta ut föräldrapenning och även ansöka om bostadsbidrag. En individ som ej anser sig kunna stå till arbetsmarknadens förfogande ska styrka hindret genom att uppvisa läkarintyg eller annat underlag som visar oförmågan.

2.2 Ansökan

Ansökan bör vara skriftlig men i princip gäller även en muntlig ansökan. Det är dock viktigt att göra skillnad mellan en ansökan och en förfrågan. Om det är oklart ska handläggaren kontrollera med den sökande om det föreligger en ansökan eller inte.

Det är viktigt att informera den sökande om rättigheter och skyldigheter, exempelvis normer, krav och kontroller i samband med biståndsprövningen och att uppgifterna kommer att registreras i socialregistret. Den sökande har då möjlighet att överväga om han eller hon ska avstå från att göra en ansökan.

En komplett ansökan ska handläggas skyndsamt med en handläggningstid på normalt till upp till högst tio dagar.

En komplett ansökan ska, inom tidsperioden dag 15–14, i normalfallet handläggas skyndsamt med en handläggningstid på normalt upp till högst 10 arbetsdagar. Handläggning av ansökningar som inkommer efter den 15 i aktuell månad beaktas nästkommande månad. Ansökningar som inkommer innan den 15 i aktuell månad beaktas aktuell månad om inte annat framgår. Vid särskilda skäl kan undantag förekomma.

Varje månad ska sökanden lämna in kontoutdrag från samtliga banker sökande har konton hos (*JO dnr 2816–2011. JO har inget att invända mot att socialförvaltningen generellt ber den enskilde att förete ett kontoutdrag från en bank för att visa eventuella inkomster och tillgångar, dock bör vi ej regelmässigt begära in uppgifter om betalningar som skett från kontot*).

2.3 Upprättande av handlingsplan

Handlingsplan ska upprättas senast vid tredje besöket i samband med ansökan om försörjningsstöd.

2.4 Barnperspektiv

I samtliga beslut om försörjningsstöd beaktas barnperspektivet. Med barn menas barn under 18 år som stadigvarande bor i hushållet eller som har umgänge i hushållet samt gymnasiestuderande t o m 21 år. I hushåll där det finns barn ska deras situation alltid uppmärksammas. Utgångspunkten är alltid att föräldrarna inom ramen för sin förmåga och ekonomiska resurser har huvudansvaret för att tillgodose och säkerställa de levnadsvillkor som är nödvändiga för barnet. Barnperspektiv i socialt arbete handlar inte bara om pengar utan inrymmer andra aspekter som t ex de insatser som syftar till att hjälpa föräldrarna att komma igång med ett arbete och därmed bli självförsörjande.

Biståndet utgår i regel från vad en låginkomsttagare inom kommunen har möjlighet att bekosta. Den enskilde ska inkomma med kostnadsförslag. Vad gäller utrustning tillgodoses behovet i första genom lån från kommunens fritidsbank eller föreningar.

I alla lägen har anställda på socialförvaltningen en skyldighet enligt lag att vid oro för att ett barn kan fara illa överföra oro till Barn- och unga enheten som utreder barns behov av stöd enligt 14 kap. 1 § socialtjänstlagen.

2.5 Anmälan om oro

Enligt 14 kap. 1 § socialtjänstlagen är alla som arbetar med försörjningsstöd skyldiga att genast anmäla till socialnämnden om de i sin verksamhet får kännedom om eller misstänker att ett barn far illa.

2.6 Kontroller

För att motverka felaktiga utbetalningar ska de uppgifter som den sökande lämnar i sin ansökan alltid kontrolleras. Godkännande av olika kontroller sker i huvudsak genom att den sökande undertecknat biståndsansökan. I vissa fall kan andra kontroller än de som godkänts på ansökningsblanketten behöva göras. Sådana kontroller ska godkännas av den sökande. Följande ska alltid kontrolleras:

- Identitet.
- medborgarskap och uppehållstillstånd respektive uppehållsrätt.
- uppgifter om boende och vistelse.
- uppgifter om folkbokföring.
- vårdnadshavare för barn boende i hushållet.
- inkomster.
- tillgångar.
- arbetssökande.
- bilregistret.
- Bolagsverket.

2.7 Identitet och vistelse

Personuppgifter och uppgifter om boende kontrolleras i alla nya ärenden. Som legitimation godtas pass, körkort, eller ID-kort från bank eller Skatteverket. Boende och vistelsetillhörighet kontrolleras genom folkbokföring, hyreskontrakt och aktuell hyresavi. Om det inte är möjligt att kontrollera en persons boende eller vistelsetillhörighet på annat sätt ska hembesök göras. Om den sökande inte är folkbokförd på den adress som anges i ansökan, men uppger sig vara stadigvarande bosatt där, ska han eller hon uppmanas ändra folkbokföringsadress.

Vid bedömning av den sökandes kommuntillhörighet ska utgångspunkten vara vistelsebegreppet. Löpande kontroll av att sökande som inte deltar i arbetssökarverksamhet vistas i kommunen ska göras genom personlig kontakt.

Om en förälder/föräldrar uppbär försörjningsstöd så ska barnen räknas in så länge föräldrarna anses vara underhållsskyldiga.

Föräldrarna är underhållsskyldiga för barn även efter tidpunkt då barnet har fyllt 18 om barnet går i skolan, dock längst till dess barnet fyller 21 år. Till skolgång räknas studier i grundskolan eller gymnasieskolan och annan jämförlig grundutbildning.

Om unga mellan 15 och 21 år själva ansöker om försörjningsstöd så kan socialsekreterare efter utredning och konstaterande av att föräldrar har möjlighet att ge barnet underhåll avslå ansökan med motivering att behovet kan tillgodoses genom underhåll från föräldrar.

Om föräldrar inte uppfyller sin underhållsskyldighet så bör socialtjänsten normalt sätt erbjuda den unge stöd i att göra gällande underhållsskyldigheten gentemot från föräldrarna. Den unge kan även få bistånd till advokatkostnader i ett mål om underhåll från föräldrarna.

Föräldrar som saknar ekonomiska förutsättningar att ge sina barn underhåll kan ansöka om försörjningsstöd även för kostnader för att försörja sitt barn.

Däremot räknas unga inte som en del av hushållet efter det att underhållsskyldigheten upphört. Den unge förväntas då själv ansvara för sin försörjning.

Kommunen ska inte heller räkna in ungdomar i familjen när föräldrarnas underhållsskyldighet upphör på grund av att studier upphört eller att den unge har fyllt 21 år.

Saknar den unge medel för detta får hon eller han själv ansöka om försörjningsstöd på den ort där hon eller han vistas.

2.8 Inkomster

Vid nybesök ska kontoöversikt och kontoutdrag med aktuell kontoställning samt senaste tre månadernas transaktioner uppvisas liksom specifikationen till senaste preliminära deklarationen. Inkomster från arbetsgivare eller arbetslöshetsförsäkring ska styrkas genom uppvisande av besked där alla uppgifter om tillägg och avdrag redovisas. Vid alla ansökningar ska kontroll hos Försäkringskassan göras om eventuellt utbetalade försäkringsförmåner.

I förekommande fall ska även kontroll göras av om ansökan om sjukersättning, aktivitetsersättning eller allmän pension gjorts samt om extra försäkringsförmåner utgår, t.ex. AGS (avtalsgruppsjukförsäkring), AMF (arbetsmarknadsförsäkring) eller STP/ITP (särskild tilläggspension/övriga avtalspensioner).

2.9 Tillgångar

Kontroll av eventuellt bilinnehav ska göras hos bilregistret i nya ärenden och därefter när så anses nödvändigt.

När det finns tillgångar framgår det av slutskattsedeln att den enskilde haft inkomst av kapital. Vilken typ av tillgångar och värdet av dem syns dels på den förtryckta deklaraionsblanketten, dels på specifikationen till preliminär deklaration. Någon av dessa ska uppvisas vid nybesök. Om det finns eller har funnits kontanta tillgångar, aktier eller dylikt ska den sökande visa aktuella kontoutdrag från bank eller utdrag från värdepapperscentralen.

2.10 Arbetslösa

Kontroll ska göras av om den sökande är inskriven på Arbetsförmedlingen, är aktivt arbetssökande och om rätt till arbetslöshetsersättning föreligger. Socialnämnden kan som regel kräva att den sökande står till arbetsmarknadens förfogande på heltid och är villig att ta erbjudet lämpligt arbete.

2.11 Inkomstberäkning

Behov av försörjningsstöd beräknas så att normen läggs ihop med godkända tilläggsbelopp för hyra, hushållsel, hemförsäkring, arbetsresor och avgift för A-kassa eller fackföreningsavgift. På så sätt erhålls hushållets totala norm. Från denna avräknas hushållets alla inkomster månaden innan ansökningsmånaden (innevarande månad).

Mellanskillnaden utgör hushållets behov av försörjningsstöd.

2.12 Inkomster som i sin helhet reducerar försörjningsstödet

- Aktivitetsstöd/utvecklingsersättning
- ALFA-kassa, A-kassa
- Arbetsinkomst, arvode
- Barnbidrag inkl. flerbarnstillägg
- Barnpension/efterlevandestöd till barn
- Bostadsbidrag
- Bostadstillägg
- Efterlevandestöd
- Färdtidsersättning
- Introduktionsersättning
- Lön
- Pension/Pensionsförmåner/Pensionskassa/sjukersättning/aktivitetsersättning
- Resttidsersättning
- Sjukpenning, sjukersättning, föräldrapenning
- Skatteåterbäring
- Studiemedel
- Studiebidrag
- Studiemedel (lånedel och bidragsdel) samt tillägg
- Underhållstöd, utfyllnadsbidrag
- Läringsersättning
- Habiliteringsersättning
- All annan inkomst (skadestånd, arv livränta etc.)
- Inkomst från annat land
- Räntor och utdelningar
- Utryckningsbidrag (värnplikt, kriminalvård)
- Äldreförsörjningsstöd
- Etableringsersättning

- Traktamenten
- Eventuell uppburen hyra av rum samt skattepliktigt traktamente
- Även andra former av inkomster som ska inräknas vid prövning av ekonomiskt bistånd kan förekomma.

2.13 Inkomster som delvis reducerar försörjningsstödet

Vårdbidrag (arvodesdelen)

Familjehemsersättning: Hela arvodesdelen räknas som inkomst samt del av omkostnadsersättningen som utgör ersättning för bostad.

Stipendier som är ej är villkorade eller riktade till särskilda ändamål. Bedömning av hur ett stipendium ska reducera försörjningsstödet får göras från fall till fall.

2.14 Inkomster som inte reducerar försörjningsstödet

- Merkostnadsersättning
- Extra tillägg till studiebidrag
- Försäkringsersättning eller skadestånd, ekonomisk del avsett för särskilt ändamål som t.ex. ersättning för läkar- eller tandvårdsbehov som uppkommit av skadan.
- Fondmedel som utbetalats efter en social bedömning.
- Hemmavarande barn och skolungdomars arbetsinkomst som understiger ett basbelopp.
- Skatteåterbäring som tagits i anspråk av Kronofogdemyndigheten.
- 25% av inkomsterna av anställning enligt 4 kap. 1 b § socialtjänstlagen (särskild beräkningsregel för jobbstimulans).

2.15 Överskjutande inkomster från tidigare månader

Huvudprincipen är att inkomster som överstiger hushållets behov enligt norm den ena månaden överförs som inkomst till nästkommande månad. Tillämpning av denna princip förutsätter dock att den sökande känner till kommunens beräkningsgrunder. För sökande som aldrig eller inte under lång tid varit i kontakt med socialtjänsten kan socialtjänsten inte kräva att han eller hon i förväg ska planera och anpassa sin ekonomi efter gällande nivå på försörjningsstöd. En ansökan om ekonomiskt bistånd kan i denna situation inte kategoriskt avslås med hänvisning till ett normöverskott som uppkommit genom summering av sökandens inkomster flera månader bakåt.

Om det tidigare överskottet varit stort ska dock en särskild prövning göras. Det bör påpekas att en person som vid sista inkomstillfället vet att han inte har sin försörjning tryggad framåt har ett eget ansvar att efter förmåga planera för de nödvändigaste utgifterna. En person som exempelvis fått avgångsvederlag motsvarande sex månadslöner får anses ha ett eget ansvar att sörja för sin försörjning under motsvarande tid eller fram till nytt arbete eller till utbetalning av arbetslöshetsersättning.

Vid nyansökan är det rimligt att titta på inkomster tre månader tillbaka också av skälet att kunna göra en helhetsbedömning av sökandens ekonomiska situation.

Det är med hänsyn till eventuella överskott viktigt att de sökande kontinuerligt, men särskilt i början av kontakten, får information om regler för beräkning av försörjningsstöd och att i princip alla inkomster räknas, som exempelvis retroaktiva utbetalningar och överskjutande skatt. Har den sökande varit medveten om hur inkomsterna beräknas i

samband med prövning av försörjningsstöd kan ansökan avslås om han eller hon haft inkomst över eller i nivå med normen.

Redan förbrukade medel påverkar den enskildes rätt till bistånd under högst tre månader. Enligt Högsta förvaltningsdomstolen (HFD 2017 ref. 51) kan det under speciella omständigheter undantagsvis komma i fråga att beakta redan förbrukade medel under längre tid än tre månader. Det gäller t.ex. om det varit fråga om större belopp eller överskott och om det varit förutsägbart för den enskilde att hon eller han kan bli beroende av bistånd för sin försörjning.

2.16 Arbetsinkomst för barn och skolungdomar

Hemmavarande barn och skolungdomar får ha inkomster av arbete utan att lönen påverkar familjens rätt till försörjningsstöd.

Arbetsinkomster för barn och skolungdomar beaktas dock till den del de överstiger ett prisbasbelopp per kalenderår enligt 2 kap. 6 och 7 §§ socialförsäkringsbalken. Vid sådana inkomster reduceras normbeloppet för ungdomen. Om ungdomen då kan försörja sig utgår inget normbelopp för henne eller honom.

Motsvarande gäller i Kalix kommun för ensamkommande barn och unga som placerats i t.ex. stödboende eller HVB.

2.17 Ekonomiskt bistånd till hushåll som har uppdrag som familjehem

Vid beräkning av familjens behov av försörjningsstöd ska det placerade barnet och omkostnadsersättningen inklusive belopp som utgör ersättning för bostad per månad, inte tas med. Den del av ersättningen som utgör arvode, ska efter avdrag för skatt betraktas som inkomst och reducera behovet av försörjningsstöd. För familjehem som blivit särskilt förordnad vårdnadshavare enligt avtal gäller samma beräkningssätt som för familjehem.

2.18 Hjälp till självförsörjning

Arbetslinjen ska gälla. Enskilda ska kunna försörja sig genom arbete och vid behov stöttas för att klara detta. Arbetslinjen innebär att individens förmågor, snarare än oförmågor, sätts i fokus. Utgångspunkten är att människor både vill och kan ta ansvar för sin egen försörjning. Därför blir verksamhetens främsta uppgift att genom aktiva insatser och genom motivations- och förändringsarbete skapa förutsättningar för den enskilde att ta detta ansvar. Enskilda kan inte välja att leva på bidrag framför att ta ett arbete. Den som inte kan arbeta ska genom samverkan med andra myndigheter erbjudas arbetsrehabilitering eller motiveras ansöka om sjukersättning om det finns förutsättningar till det.

Den enskilde ska erbjudas det stöd och den hjälp från socialtjänsten och andra aktörer som behövs för att möjliggöra egen försörjning.

Den enskilde ska efter sin förmåga ta eget ansvar för sin situation.

Den som kan arbeta har rätt till försörjningsstöd endast om hon eller han står till arbetsmarknadens förfogande, i vilket ingår att vid behov delta i kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare eller motsvarande utbildning vid folkhögskola.

Om det finns godtagbara skäl har den enskilde rätt till försörjningsstöd även om han eller hon inte står till arbetsmarknadens förfogande.

Socialtjänsten får även begära att den som får försörjningsstöd under viss tid ska delta i av nämnden anvisad praktik eller annan kompetenshöjande verksamhet om den enskilde inte har kunnat erbjudas någon lämplig arbetsmarknadspolitisk åtgärd.

Krav på att stå till arbetsmarknadens förfogande och att delta i praktik eller annan kompetenshöjande verksamhet gäller dock inte för personer som har problem av mer personlig natur, som t.ex. allvarliga missbruksproblem eller andra klart uttalade sociala problem. I dessa fall måste socialtjänsten först på annat lämpligt sätt hjälpa denne med stöd eller andra vårdinsatser.

Verksamma insatser ska tillhandahållas både för att rehabilitera icke arbetsföra personer och för att stärka arbetsföra personers anställningsbarhet och inträde/återinträde på arbetsmarknaden.

Krav på deltagande i en viss aktivitet ska alltid föregås av en individuell bedömning av den biståndssökandes behov och förmåga. Vilka insatser som ska erbjudas är beroende av vilka hinder för självförsörjning som föreligger hos den enskilde. Förutsättningar ska skapas för den enskildes inflytande och delaktighet i planeringen. Fokus ska ligga på att undanröja försörjningshindret och på den snabbaste vägen till egen försörjning.

Arbetssättet ska vara strukturerat och en individuell plan ska alltid upprättas där det framgår vilka krav på motprestationer socialförvaltningen ställer för att försörjningsstöd ska kunna utgå. Individuella planen ska regelbundet följas upp och ska justeras utifrån resultat och framgång.

2.19 Förutsättningar för rätt till försörjningsstöd

De allra flesta som har behov av försörjningsstöd saknar ett arbete. Den största andelen av dessa personer är arbetsföra och oförhindrade att börja arbeta direkt. Den som inte har planerat arbets- eller studiestart ska erbjudas insatser för att öka möjligheterna att få arbete. För att vara berättigad till försörjningsstöd ska den sökande stå till arbetsmarknadens förfogande.

Sammanfattat innebär detta att den enskilde är inskriven på arbetsförmedlingen, aktivt söker arbete samt vid behov deltar i kompetenshöjande verksamhet, praktik, av kommunen anordnad verksamhet, svenskundervisning eller annan lämplig insats i enlighet med upprättad individuell plan. Människor har i regel betydande resurser även om det finns hinder av olika slag. För att socialtjänsten ska ställa andra krav än de som ställs på arbetslösa ska problematiken vara allvarlig och omfattande. Sådana skäl kan vara ett allvarligt missbruk och svår psykisk ohälsa.

Personer som av socialtjänsten bedöms av sociala eller medicinska skäl vara förhindrade att arbeta har oftast behov av insatser från andra enheter inom socialtjänsten eller från regionen.

3 Avslag på ansökan om försörjningsstöd

Om den sökande inte bedöms uppfylla förutsättningarna för rätt till försörjningsstöd ska ansökan avslås.

3.1 Överklaganderätten

Beslut om bistånd enligt 4 kap. 1 § socialtjänstlagen är möjlig att överklaga till innehåll och omfattning enligt förvaltningslagen.

4 Försörjningsstöd

Den enskildes rätt till bistånd regleras i 4 kap. 1 § socialtjänstlagen. Här framgår den som inte själv kan tillgodose sina behov eller kan få dem tillgodosedda på annat sätt har rätt till bistånd för sin försörjning (försörjningsstöd) och för livsföring i övrigt. Försörjningsstöd definieras i 4 kap. 3 § socialtjänstlagen. Försörjningsstöd består av två delar, riksnorm och övrigt försörjningsstöd till skäliga kostnader för ett antal regelbundet återkommande behovsposter.

4.1 Riksnorm

Kalix kommun följer den normnivå som regeringen årligen fastställer. Kostnaderna för de olika normposterna bygger på Socialstyrelsen.

4.1.1 Följande poster ingår i normen.

4.1.1.1 *Livsmedel*

Utgångspunkten är en näringsmässigt fullvärdig och varierad kost. Det förutsätts att all mat tillreds hemma. Vissa halvfabrikat ingår samt inköp av allt matbröd. Hänsyn har tagits till att ensamhushåll beräknas ha en något högre kostnad eftersom det kan bli dyrare med mindre förpackningar.

4.1.1.2 *Kläder och skor*

Avser att täcka det vardagliga behovet av kläder och skor under hela året. Även kostnader för skoreparationer och viss kemitvätt ingår samt vissa tillbehör som paraply, armbandsur och väskor. Ryggsäckar för barn och skolungdomar ingår.

4.1.1.3 *Lek och fritid*

Avser sådana aktiviteter som det är rimligt att alla får möjlighet till. Aktiviteterna gäller både inomhus och utomhus, viss motion och kultur. För äldre barn och vuxna ingår kostnader för att t.ex. gå på bio, lyssna på musik, läsa böcker, dansa, gå på diskotek och besöka simhall. För yngre barn ingår leksaker, spel, pussel, böcker, biobesök m.m. I posten ingår också cykel, skidutrustning för längdåkning och skridskor. För yngre barn (under skolåldern) beräknas att cykel och skridskor köps begagnade.

4.1.1.4 *Barn och ungdomsförsäkring*

Denna normpost ingår endast i normerna för barn och ungdom.

4.1.1.5 Hälsa och hygien

Avser kostnader för den personliga hygien, t.ex. tvål, tandkräm, blöjor och mensskydd. Även produkter som t.ex. plåster och solskyddsmedel ingår. Kostnaderna omfattar även hårklippning.

4.2 Gemensamma kostnader

4.2.1 Förbrukningsvaror

Avser varor som behövs för rengöring av bostaden och vård och skötsel av kläder och skor, t.ex. disk- och tvättmedel, dammsugarpåsar, glödlampor och skokräm.

4.2.1.1 Telefon, internet m.m.

Enligt HFD 2017 ref. 23 har internetanvändning kommit att bli ett normalt förekommande och väsentligt inslag i enskildas liv. En majoritet av befolkningen har numera tillgång till internet i det egna hemmet. Myndigheter och andra samhällsaktörer, t.ex. skolor, banker och arbetsgivare, förutsätter också i allt högre grad att enskilda har tillgång till internet. Det kan gälla t.ex. skolelevers möjligheter att studera och göra uppgifter i hemmet samt enskildas myndighetskontakter, t.ex. med Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen eller Skatteverket, och möjligheter att uträtta bankärenden. För enskilda finns det därför numera som regel ett klart behov av att ha tillgång till internet i hemmet för att effektivt kunna ta del i samhällslivet. Detta gäller inte minst i ärenden av mer integritetskänslig natur som inte lämpligen bör utföras på datorer med internetuppkoppling på offentliga platser.

Utrymmet för att anse att en enskild är tillförsäkrad en skälig levnadsnivå även utan tillgång till internet i hemmet är därför synnerligen begränsat.

4.3 Förhöjning av normen

Om det i ett enskilt fall finns särskilda skäl kan försörjningsstödet i vissa fall enligt norm beräknas till en högre nivå. Det gäller när någon har förhöjda kostnader för en eller flera av de budgetposter som ingår i riksnormen och om dessa kostnader inte täcks av annan ersättning som handikappersättning, vårdbidrag eller underhåll. Bland annat motiverar följande skäl en förhöjning av normen:

- Att den enskilde av medicinska skäl har behov av dyrare kost (läkarintyg krävs)
- Att den enskilde betalar avgift för skolmåltider (Intyg krävs)
- Att den enskilde har höga livsmedelskostnader pga. att kosten är inräknad i en avgift
- Att den enskilde på grund av funktionshinder eller andra skäl har svårigheter att upprätthålla kontakten med andra människor eller delta i samhällslivet och därför har extra utgifter för till exempel telefon och tidningar eller fritidsaktiviteter, som inte täcks av annat särskilt stöd,
- Att det är en förutsättning för att barn ska kunna delta i fritidsaktiviteter,
- Att det är en förutsättning för att en förälder ska kunna ha umgänge eller kontakt med sitt barn i en rimlig omfattning och därför har extra utgifter för till exempel lek och fritid samt telefon,
- Att ett spädbarn saknar nödvändig klädutrustning eller
- Att den enskilde har tillfälligt höga kostnader till exempel för livsmedel, kläder och skor eller telefon, som beror på att han eller hon är eller har varit utsatt för våld eller andra övergrepp av närstående eller för något annat brott.

4.3.1 Merkostnader för särskild kost vid vissa sjukdomar

Riksnormens livsmedelsbelopp möjliggör en näringsmässig fullvärdig och varierad kost.

1. Skälet till behov av särskild kost ska alltid styrkas med läkarintyg eller av intyg av dietist.
2. Det ska framgå av intyget hur länge läkarens bedömning gäller.
3. Om sökande har väsentligt ökade matkostnader ska möjligheten till handikappersättning undersökas.
4. Merkostnader beviljas inte i de fall Försäkringskassan har beviljat ersättning för extra kostnader för specialkost eller annan skattefri ersättning som betalas ut för att täcka mer utgifterna för särskild kosthållning.

Glutenfri kost beaktas för vuxna med 220 kronor/månad samt för barn med 200 kronor/månad.

Laktosfri kost beaktas för vuxna med 120 kronor/månad samt för barn med 110 kronor/månad.

Komjölksproteinfri kost beaktas för vuxna med 160 kronor/månad samt för barn med 150 kronor/månad.

Fettreducerad kost särskild prövning görs utifrån klientens individuella behov.

Tillägg görs enligt Konsumentverkets beräkningar av merkostnader för särskild kost vid vissa sjukdomar. Vid vissa sjukdomar kan den sökande vara i behov av särskilt näringstillskott. I de fall näringstillskott är ordinerat av läkare kan normen höjas med merkostnaden om det inte står helt klart att näringstillskottet ersätter vanlig mat och därmed inte innebär någon merkostnad. Kost för diabetiker beräknas inte med högre norm då livsmedelverket rekommenderar vanlig husmanskost och det finns därför inte fördyrande kostnader.

För mer information se Konsumentverkets hemsida under "matkostnader".

4.3.2 Merkostnader för umgänge med barn

Avser kostnader för barn som i samband med umgänge med förälder tillfälligt är medlemmar i hushållet.

- Tillägget beviljas maximalt för sex dagar per månad.
- Kostnader för umgängesperioder som överstiger fem sammanhängande dygn eller totalt sex dygn under en månad ska i första hand regleras mellan föräldrarna och Försäkringskassan.

Umgänget skall intygas från båda föräldrarna. Tillägget beviljas utifrån överenskommelse med den andra föräldern, familjerätten eller dom från Tingsrätten och beräknas utifrån riksnormen.

Det växelvisa boendet skall styrkas med intyg, dom eller avtal som är undertecknat av båda föräldrarna. En jämförelse kan göras med Försäkringskassans tillämpning där de räknar som växelvist boende om barnet bor mer än 12 men mindre än 15 dagar per månad. Utredning skall göras angående rätt till ett halvt barnbidrag och/eller underhållsstöd. Halv månadsnorm för barnet räknas in i den biståndssökande förälderns normberäkning. Ansökan om inkomstprövat underhållsstöd vid växelvis boende ska göras till Försäkringskassan.

4.4 Övrigt försörjningsstöd – i förekommande fall och till skälig kostnad

Vid behov ska skälig kostnad för följande budgetposter ingå i försörjningsstödet. Vid tillfälligt behov av försörjningsstöd ska den sökandes tidigare och väntade inkomster beaktas vid behovsprövning av dessa budgetposter med undantag av boendekostnad. Vad som är skäliga kostnader måste utredas och avgöras efter en individuell bedömning i det enskilda ärendet, men också med utgångspunkt i vad en låginkomsttagare på orten normalt har möjlighet att kosta på sig samt anpassas efter den allmänna standardutvecklingen. (Prop. 1979/80:1 s.202 och prop. 1996/97:124 s.83 och 169).

4.4.1 Boende

Utgångspunkten vid bedömning av skälig kostnad och boendestandard ska vara vad en låginkomsttagare på orten normalt har möjlighet att kosta på sig. Behovsprövningen ska omfatta både kostnad och bostadsstorlek.

För att förebygga uppkomsten av hyresskulder och för att rätt inkomst- och utgiftsberäkning ska göras avseende kommande månad ska sökanden styrka att **föregående månadshyra är betald**. Beträffande boendekostnader och boendeformer, se vidare särskilt avsnitt nedan.

Socialtjänsten har inget generellt ansvar att ordna boende till bostadslösa och tillhandahåller inga hyresrätter. Det är den enskildes eget ansvar att ordna boende, se *vidare vägledning sociala bostäder*. Vid oklarheter kring boendet bör hembesök göras. Det kan t ex vara när det finns oklarheter kring samboskap, om personen bor inneboende eller har ett icke godkänt andrahandskontrakt där skäligheten och riktigheten i den begärda kostande behöver utredas.

4.4.2 Hushållsel

Bistånd beviljas till faktisk skälig kostnad. Vid bedömning av skälig kostnad utöver den fasta kostnaden för hushållsel ska utgångspunkten vara Konsumentverkets beräkningar. Möjlighet till individuella bedömningar ska finnas. Skäligt rådrum gäller.

4.4.3 Hemförsäkring

Kostnad för hemförsäkring bedöms utifrån Konsumentverkets schablon för hushållsstorlek och bostadsort. Bistånd för grundförsäkring inklusive allrisk och rättsskydd beviljas med faktisk kostnad upp till Konsumentverkets beräkning. I de fall den sökande har års- eller halvårsinbetalningar ska denne uppmanas begära månadsinbetalningar. Möjlighet till nedsatt premie via fackförening ska beaktas.

Extra försäkringar såsom oturs- och hemplusförsäkring etc. ingår inte i vad som betecknas som grundförsäkring. Alla som är folkbokförda på en adress täcks av lägenhetsinnehavarens hemförsäkring. Det gäller personer som har någon form av hushållsgemenskap med lägenhetsinnehavaren, t.ex. unga vuxna som bor kvar hemma hos föräldrarna, syskon eller kamrater som delar lägenhet. Inneboende utgör undantag och ska uppmanas skaffa en egen hemförsäkring.

4.4.4 Avgift till fackförening och arbetslöshetskassa

Bistånd till avgift till fackförening och arbetslöshetskassa ska beviljas med det belopp som gäller för den organisation den sökande tillhör. Den sökande ska uppmanas att undersöka och återkomma med besked om möjlighet till reducerad avgift.

4.4.5 Arbetsresor

Kostnad för resor beviljas vid:

- Deltagande i daglig sysselsättning såsom arbete,
- Praktik,
- Arbetsträning,
- Jobbsökarverksamheter

Vid deltagande vid verksamheter som inte är dagliga beviljas resor utifrån hur ofta man deltar i verksamheten.

- Bistånd till arbetsresor beviljas inte för resor inom kommunens tätorter.
- Bistånd beviljas med kostnaden för billigaste möjliga färdmedel.
- Bistånd till ersättning för arbetsresor med bil kan medges om allmänna kommunikationer saknas, turtätheten är starkt begränsad eller den sökande har oregelbundna arbetstider eller har ett funktionshinder eller sjukdom (ska styrkas med läkarintyg). Om sökanden är hänvisad till egen bil måste avståndet mellan bostad och arbete/närmaste hållplats överstiga 3 kilometer. Eventuella resor till och från barnomsorg får inräknas.

Milersättning som utbetalts på lön räknas inte som en inkomst då den ska täcka de faktiska driftkostnaderna för bilen. Den i kommunalskattelagen angivna schablonen för avdrag för resor med bil till och från arbetsplatsen tillämpas för beräkning av skäligena kostnader. Den godtagbara kostnaden baseras på Skatteverkets beräkningsgrund, vilket inkluderar drivmedel samt övriga kostnader för bilens drift; skatt, reparationer, försäkring och besiktning. Detta innebär att bidrag till kostnader för bil inte beviljas utöver bidraget till arbetsresor. Sökanden med höga kostnader för arbetsresor uppmanas regelmässigt söka skattejämkning.

Allmänna kommunikationer: kostnader för periodkort för bussresor vid arbete varje dag, 40-resor busskort vid t.ex. deltid och "springvik".

Vid praktik beviljas egenavgift för resor om sökande är beviljad reseersättning från Arbetsförmedlingen.

4.4.6 Övriga resor

Kostnad för resor beviljas vid:

- Deltagande i frivårdspåföljd innan insats är beviljad av Frivården. Underlag ska lämnas in av den sökande som styrker deltagande vid frivårdspåföljden. Underlaget ska den enskilde inhämta från sin ansvarige handläggare inom Frivården.
- Deltagande i planerade insatser vid öppenvård

4.5 Boendekostnader

Biståndsberättigade har rätt till försörjningsstöd för skäliga bostadskostnader. Skälig bostadskostnad måste bedömas individuellt och med hänsyn till social situation samt barns behov av utrymme. Till grund för bedömningen ligger aktuella hyresnivåer i Kalix kommun samt Försäkringskassans beräkning av bostadsbidrag. Vid *kortare biståndsbehov* (kortare än tre månader) och vid nyansökningar av försörjningsstöd godtas den faktiska hyran. Beviljas skäligt rådrom för byte/försäljning av bostaden beviljas den faktiska hyran om den sökande gör vad den kan för att minska sina kostnader/avyttra bostaden.

Om socialförvaltningen efter överväganden kommer fram till att sökanden ska uppmanas ändra sin boendesituation ska skäligt rådrom ges för att genomföra flyttning eller på annat sätt förbilliga boendekostnaden. Skäligt rådrom är ca 4 månader som kan förlängas om sökanden under denna tid påbörjat byte av bostad. Om sökanden har oskäligt hög boendekostnad och bedöms kunna flytta men avstår från att försöka sänka sin boendekostnad kan ansökan om bistånd till hyra i befintligt boende avslås. Om någon som har försörjningsstöd anser sig behöva byta bostad under pågående biståndsperiod och detta medför ökad boendekostnad ska detta ske i samråd med socialtjänsten. Om den biståndssökande flyttar till dyrare boende utan samråd med socialtjänsten kan ny hyra helt avslås.

Om boendekostnaden bedöms vara oskälig och behovet av försörjningsstöd inte bedöms bli kortvarigt (mindre än tre månader), så ska den sökande uppmanas att sänka sin boendekostnad genom ett beslut om skäligt rådrom. "Om den enskilde efter information från socialnämnden och efter skälig tid väljer att behålla ett boende med en kostnad som inte är skälig, bör ekonomiskt bistånd beräknas utifrån den boendekostnad som bedöms skälig för en låginkomsttagare på orten" (SOSFS 2013:1).

4.6 Handläggningsstöd för utredning om skäligt rådrom

Krav kan ställas på att den enskilde förändrar sin boendesituation. I vissa fall kan krav ställas på att söka ny bostad på orten och i andra fall att den sökande är aktivt bostadssökande i hela landet. Vid tillfälligt kortare behov av bistånd under högst tre månader ställs dock normalt inget krav på bostadsbyte.

Enligt praxis anses normalt fyra månader vara skäligt rådrom för att byta till ett boende med godtagbar och lägre bostadskostnad, se domar från kammarrätterna. Frågan om rådrom är egentligen inte heller kopplad till hur länge man kan antas vara i behov av försörjningsstöd. Frågan bedöms när den blir aktuell och boendekostnaden bedöms vara oskäligt hög, dvs. överstiger högsta godtagbara. I vissa fall godtas dessutom inget som helst rådrom, exempelvis när den enskilde skaffat sig en dyrare bostad väl medveten om att hon eller han ej förmår att klara av den högre boendekostnaden. Detta gäller särskilt om personen går på fortlöpande bistånd.

För bedömning av om ett hushåll ska få ett skäligt rådrom ska följande beaktas:

- Hur stor är bostaden i förhållande till familjesammansättningen och medlemmarnas antal?
- Vad har den sökande själv gjort för att förändra sin boendesituation och sin boendekostnad?
- Vilka sociala konsekvenser får en flytt från bostaden? Detta gäller både ensamstående och sammanboende vuxna och barnfamiljer.

- Vilka konsekvenser får en flytt för barnet? I bedömningen ska skolgång, barnomsorg och socialt nätverk vägas in?
- Hur påverkar den sökandens ålder och hälsotillstånd möjligheten att klara av en flytt?
- Har den sökande någon funktionsnedsättning eller sociala problem som gör att det finns särskilda behov av kontinuitet i det sociala nätverket eller den fysiska miljön som hänger samman med nuvarande boende?
- Är nuvarande bostad anpassad efter den boendes funktionsnedsättning?
- Hur länge har den sökande bott i Kalix?
- Sökandens möjlighet att bli godkänd som hyresgäst vid byte p.g.a. exempelvis arbetslöshet eller betalningsanmärkningar.

4.7 Handläggningsstöd för uppföljning av skäligt rådrum

När personen har fått ett skäligt rådrum för boende ska detta följas upp månadsvis.

- Har den sökande aktivt medverkat till att finna ett billigare boende eller att har den på annat sätt försökt sänka sina boendekostnader?

4.7.1 Hyresrätt

Skälig boendekostnad är vad en låginkomsttagare på orten har möjlighet att kosta på sig. Möjlighet till individuella bedömningar ska dock finnas. Avgift för parkeringsplats eller garage som ingår i hyran godtas inte. Inte heller avgift för medlemskap i hyresgästförening. Kostnad för olika tillval ska inte godtas utom i de fall då den sökande inte har kunnat styra tillvalet. Hyrestillägg för tillval och underhåll som beställs under period då den sökande har bistånd ska inte godtas. Tillsammans med boendekostnaden ska även provas om storleken på bostaden är skälig.

Vägledande boendestandard, kök och vardagsrum räknat, är ett rum per två personer, vuxen eller barn. Hänsyn bör tas till barns behov av utrymme även hos den förälder där barnet vistas vid umgänge. För ensamstående ungdomar som flyttar hemifrån till eget boende anses ett rum kök/kokvrå vara skälig storlek. Om boendekostnaden bedöms vara oskälig och behovet av försörjningsstöd bedöms vara mer än tre månader ska den sökande uppmanas sänka boendekostnaden. Innan ett hushåll ställs inför kravet att förändra sin boendesituation ska följande förhållanden beaktas:

- om en barnfamilj genom att flytta tvingas bryta upp från barnomsorg, skola och socialt nätverk.
- om en ensamstående vuxen t.ex. med funktionshinder eller sociala problem och äldre med sviktande hälsa har ett särskilt stort behov av kontinuitet i det sociala nätverket eller den fysiska miljö som hänger samman med det nuvarande boendet.
- om bostaden är anpassad till en boendes funktionshinder.
- om den enskilde har begränsade möjligheter att bli godkänd som hyresgäst.

4.7.2 Bostadsrätt eller villa

Ekonomisk utredning skall göras. Som boendekostnad för bostadsrätt räknas månadsavgiften till bostadsrättsföreningen samt räntan på lån på lägenheten. Köpeavtal samt lånehandlingar ska uppvisas. Som boendekostnad för villa räknas ränta på lån knutna till fastigheten, eventuella kostnader för vatten, hushållsel, uppvärmning, sophämtning, försäkringar och tomträttsavgäld. Köpeavtal och lånehandlingar ska uppvisas. Sökande med lån på bostad ska alltid uppmanas söka skattejämkning för räntekostnaden. Inte i något fall ska amortering på lån räknas in i boendekostnaden då den utgör kapitalbildning. Bostadsrätt eller villa som realiserbar tillgång, se särskilt avsnitt.

Enligt fast praxis är det en jämförelse med kostnaden för en hyreslägenhet av erforderlig storlek som är avgörande för vad som normalt kan ses som en högsta godtagbar och skälig boendekostnad. Detta gäller även vid boende i villa eller bostadsrätt. Det är här det skäliga rådrummet kommer in i bilden. Representerar bostaden en realiserbar tillgång så kan det påverka rätten till bistånd. Genom det skäliga rådrummet ges möjlighet till att avhända sig t.ex. en villa vars kostnader överstiger vad som är skäligt även om den i sig ej har något direkt värde. Under alla omständigheter gäller att den enskilde kan avhända sig bostaden och skaffa sig ett alternativt billigare boende. I vart fall måste den enskilde göra ansträngningar till detta innan eventuellt förlängt rådrum kan diskuteras (se domar om rådrum).

När det gäller bostadsrätter bör också noteras regler om så kallad *avsägelse*. Om man vill flytta från sin bostad men inte vill eller kan sälja den har man möjligheten att lämna tillbaka sin bostadsrätt till föreningen, så kallad avsägelse. Man har då inte rätt att få tillbaka sin insats.

En avsägelse får ske tidigast två år efter den första upplåtelsen av bostadsrätten (se närmare i bostadsrättslagen).

Vid kortare behov av tillfälligt ekonomiskt bistånd så ställs enligt praxis däremot inget krav på att enskild ska försöka anskaffa billigare bostad.

4.7.3 Andrahandsboende

För andrahandsboende gäller samma regler beträffande skälig standard, kostnad samt krav på flyttning som vid förstahandskontrakt. Ett av fastighetsägaren godkänt andrahandskontrakt, samt ett skriftligt avtal mellan sökanden och förstahandshyresgästen ska alltid uppvisas. Den sökande bör vara folkbokförd på adressen och samma krav på ansökan om bostadsbidrag gäller som för övriga sökanden. Hyresvärden ska vara folkbokförd på annan adress. Hyresnämnden har ofta godtagit ett hyrespåslag på cirka 10–15 procent för en fullt möblerad lägenhet. "Om lägenheten hyrs i andra hand bör nämnden godta den hyra som lägenhetsinnehavaren och andrahandshyresgästen har avtal, under förutsättning att den är skälig" (SOSFS 2013:1).

4.7.3.1 Kontraktet ska innehålla:

- Adress
- Namn på hyresvärd samt adress under tiden lägenheten hyrs ut
- Telefonnummer till hyresvärden
- Hyreskostnaden
- Vad ingår i hyran, el etc.
- Kopia på originalkontraktet och hyresspecifikation.

För att utredning om rätt till hyreskostnaden ska kunna slutföras och för att undvika felaktiga utbetalningar av försörjningsstöd behövs ett samtycke från klienten att handläggaren får kontakta den som hyr ut lägenheten (hyresvärden) för att kontrollera att hyresvärden inte erhåller försörjningsstöd till hyran. Hembesök görs för att kontrollera kontraktets riktighet.

4.7.4 Inneboenderum

Hyran för inneboenderum ska bedömas utifrån vad den sökande disponerar enligt uppvisat avtal med hyresvärden. Kostnad för boendet beviljas utifrån hur många rum den sökande disponerar i förhållande till det totala antalet rum i bostaden. Varje rum räknas som två

enheter och köket som en enhet. Ex: Sökande disponerar ett rum i en bostad på fyra rum och kök. Hela bostaden består då av nio enheter. Sökandes andel blir då 2/9. Hyran delas med nio och multipliceras med två. För den sökande som är inneboende räknas inte någon hushållsgemenskap. Beräkningen görs utifrån riksnorm för ensamstående. Om avtalet mellan hyresvärden och den inneboende innebär att vissa hushållsutgifter som t.ex. telefon, förbrukningsvaror, ingår i hyran ska normen anpassas efter det.

4.7.4.1 Kontraktet ska innehålla

- Namn samt telefonnummer till hyresvärden (den som bor i lägenheten)
- Hur många rum disponerar hyresgästen
- Hyreskostnaden
- Vad ingår i hyran, el etc.
- Kopia på originalkontrakt och hyresspecifikation.

För att utredning om rätt till hyreskostnad ska kunna slutföras och för att undvika felaktiga utbetalningar av försörjningsstöd behövs ett samtycke från klienten att handläggaren får kontakta hyresvärden (den som bor i lägenheten) för att kontrollera att hyran inte betalas ut som försörjningsstöd till hyresvärden. Hembesök görs för att kontrollera kontraktets riktighet.

4.7.5 Delad lägenhet/hushållsgemenskap

Här innefattas personer som lever i hushållsgemenskap med bostadsinnehavaren utan att vara sambo. Det kan t ex vara ett inneboende vuxet barn, en förälder eller kompisar som bor tillsammans (SOSFS 2013:1).

4.7.6 Hyresdel till ungdomar som bor kvar hos föräldrar

Ingen hyra utgår i normalfallet till ungdom som bor hemma hos sina föräldrar. Om föräldrarna till ungdom, 18–24 år erhåller försörjningsstöd kan hyresandel, hyran delat med antal personer i familjen, utgå till ungdomen under förutsättning att föräldrarnas försörjningsskyldighet har upphört. Om föräldrarna är självförsörjande men förlorar del av bostadsbidrag utgår ersättning motsvarande förlorad del i bostadsbidraget under förutsättning att kostnaden bedöms som skälig. Annat fall där det kan finnas skäl att bevilja boendekostnad till ungdomen är när föräldern/föräldrarna på grund av att det vuxna barnet bor kvar har en högre boendekostnad.

Vuxna kvarvarande barn som har möjlighet att ta studiemedel och studielån via CSN ska göra det, detta innebär att de inte ingår i hushållet och att hyresdel inte ska beviljas utan att det vuxna barnet själv ska stå för sin hyresdel.

Om förälder går på försörjningsstöd och underhållsskyldigheten för den unga vuxna upphört ska den unges andel av boendekostnaden betalas av den unge själv, som annars får ansöka om ekonomiskt bistånd för sin del (HFD 2020 ref. 40).

4.7.7 Boendekostnad för unga vuxna

Unga vuxna under 25 år som tecknat hyresavtal ska normalt inte beviljas bistånd till boende om hyresavtalet tecknats under period då den sökande saknar inkomst och möjlighet att själv betala hyran. Endast vid starka sociala skäl (exempelvis våld) kan unga beviljas ekonomiskt bistånd till kostnad för eget boende.

Regeringsrätten har i ett flertal domar bedömt att unga vuxna är tillförsäkrade en skälig levnadsnivå genom att de får bo kvar i sina föräldrahem. De domar som avses gäller unga vuxna som alla uppnått myndighetsåldern 18 år och avslutat sina gymnasiestudier (se RÅ 1997 ref. 79 I-III).

Om förälder går på försörjningsstöd och underhållsskyldigheten för den unga vuxna upphört ska dock den unges andel av boendekostnaden betalas av den unge själv, som då får ansöka om ekonomiskt bistånd för sin del (se HFD 2020 ref. 40).

4.7.8 Kamrater/syskon

När syskon eller kamrater delar lägenhet ska hushållsgemenskap förutsättas om inget talar emot det.

4.7.9 Förälder boende hos barn

Endast om bostaden införskaffas för att föräldern ska få plats och hyreskostnaden då ökat ska bistånd till hyresdel beviljas. Beräkning, se Inneboenderum.

4.7.10 Övriga boendeformer

Med övriga boendeformer menas tredjehandskontrakt, campingboende, hyra av stuga, husvagn, båt, inneboende hos kamrat som bor i 2:a hand, hotell, etc. Under handläggningen tas hänsyn till boendekostnadernas rimlighet.

4.7.11 Försörjningsstöd vid vistelse på institution

Förbehållsbelopp om 2000 kronor beviljas vid vistelse på institution eller vid en vuxenplacering i familjehem om behovet inte kan tillgodoses med egna inkomster. Beloppet är densamma vid alla typer av institutionsvistelser. Beloppet ska täcka kostnader för kläder, skor, hygienartiklar, fritidsaktiviteter och telefon. I de fall sökanden har kvar sin bostad beviljas hyreskostnad, hushållsel samt försäkring.

4.7.12 Boende vid institutions-/fängelsevistelse

Huvudregeln är att om bostaden utgörs av egen lägenhet kan försörjningsstöd lämnas till kostnad för boende upp till 6 månader med beaktande av de inkomster den sökande själv kan ha under institutionsvistelsen. Den som avtjänar fängelsestraff är normalt inte berättigad till bistånd för boendekostnader. Enligt Socialstyrelsens allmänna råd om ekonomiskt bistånd (SOSFS 2013:1) bör dock häktade personer och personer som avtjänar en faktisk strafftid på högst sex månader beviljas bistånd till den faktiska boendekostnaden under sådan tid, förutsatt att de annars riskerar att bli bostadslösa. Personer som genomgår rättspsykiatrisk vård eller är omhändertagen enligt smittskyddslagen har rätt till ekonomiskt bistånd på samma villkor som personer som är inskrivna för vård inom socialtjänsten. Det är regionen som enligt hälso- och sjukvårdslagen har det huvudsakliga ansvaret för sjukvårdsinsatser vid boende inom regionen, medan kommunen ansvarar för kostnader för uppehälle och bostad för dem i kommunen och som saknar möjlighet att försörja sig själva. Vägledande vid prövningen ska vara den sökandes hyresförhållanden, straffets längd, förmågan att själv betala hel- eller del av hyran samt rehabiliteringsaspekten. Det ska också utredas om det finns möjlighet att hyra ut bostaden i andrahand.

4.7.13 Byte av bostad

Om den som uppbär ekonomiskt bistånd har ett önskemål om att flytta till ett eget boende eller ett dyrare boende så behöver en bedömning göras om detta är nödvändigt eller inte för att den enskilde ska uppnå skälig levnadsnivå. Generellt så har den biståndssökande inte rätt att öka sin boendekostnad om det inte finns särskilda sociala eller medicinska skäl. Det kan till exempel handla om att den enskilde måste flytta till följd av att hon eller han är eller har varit utsatt för våld eller andra övergrepp av närstående (SOSFS 2013:1). Se även avsnitt i handboken "skäligt boende och skälig boendekostnad".

4.8 Fickpengar beviljas i samråd med vuxenhandläggare som en kostnad i samband med insats

Beviljas vid institutionsvistelse. Avser hygienartiklar, telefonkostnader, förbrukningsvaror samt kioskvaror.

4.8.1 Kriminalvård

Personer som är häktade eller avtjänar påföljd är försörjda via Kriminalvården. Hyra kan beviljas om den faktiska strafftiden inte överstiger sex månader.

Resor till frivården kan ingå i rätten till bistånd. Enligt de regler som tillämpas beviljar frivården inte kostnader för resor till det frivårdskontor där man är inskriven (se t.ex. Kammarrätten i Göteborg mål nr 3033–21). Gällande dator, smartphone eller läsplatta även för kontakter med frivården eller andra ändamål (se HFD 2017 ref. 23). Det finns även kammarrättsdomar som anger att det kan vara fråga om alternativa tekniska funktioner, men man kan inte få bistånd till både en dator och t.ex. en Ipad samtidigt.

4.9 Reducerat försörjningsstöd

Enligt flera domar från underinstanserna, t.ex. när den enskilde själv uppgett sig befinna sig i ett aktivt missbruk och inte lämnat överenskomna drogprover, anses fog ha funnits för att reducera biståndet (se t.ex. Förvaltningsrätten i Stockholm mål nr 29345–17 och Förvaltningsrätten i Karlstad mål nr 3202–16).

Samma gäller om personen sedan tidigare har ett klarlagt missbruk som bedöms vara aktivt och t.ex. enligt kontoutdrag gjort inköp på Systembolaget eller ej kunnat förklara vad hon eller han använt uttagna medel till (se t.ex. Förvaltningsrätten i Karlstad mål nr 6958–20 och 7259–20).

Om sökandens ansökan om bistånd endast avser ett visst akut nödtillfälle ankommer det på nämnden att lämna sökanden det bistånd som denna själv inte kan tillgodose. Det saknar därvid betydelse att sökanden genom eget agerande kan anses ha vallåt sitt nödläge (jfr RÅ 1995 ref. 56).

Bistånd till matpengar vid nöd har dock vägrats om den enskilde upprepade gånger har försatt sig i en akut nödsituation (jfr bl.a. Kammarrätten i Göteborg mål nr 6410–11). Detta eftersom huvudregeln när det gäller rätten till bistånd är att den enskilde har ett ansvar för att tillgodose sina behov och planera sin situation.

4.9.1 Beslut vid beräkning av kostnaderna till en lägre nivå

Vid beräkning av kostnaderna till en lägre nivå enligt 4 kap. 3 § socialtjänstlagen ska ett avslagsbeslut enligt 4 kap. 1 § samma lag fattas där det tydligt framgår vad som avslås

och motiveringen till detta. Ett beviljandebeslut enligt 4 kap 1 § socialtjänstlagen fattas också där det tydligt framgår vad försörjningsstöd beviljas till.

4.9.2 Dagavdrag

Vid enskilds bristande deltagande i anvisad praktik eller kompetenshöjande verksamhet enligt 4 kap. 4 § socialtjänstlagen kan biståndet enligt 4 kap. 5 § samma lag dras in eller reduceras, dvs. göras avdrag vid viss frånvaro.

Detta gäller dock inte om personen inte uppfyller de allmänna förutsättningarna för rätt till bistånd genom att ej vara tillräckligt arbetssökande vissa dagar eller utebli från SFI vissa dagar utan giltig anledning. I sådant fall uppfyller inte personen förutsättningar för bistånd och helt avslag ska meddelas för nästa månad. Undantagsvis kan dock bistånd finnas för att undvika en nödsituation.

4.10 Utlandsvistelse/vistelse utanför kommunen

HFD har uttalat att den omständigheten att vistelsen i kommunen avbrutits på grund av en utlandsresa inte behöver medföra att kommunen är fri från ansvar enligt socialtjänstlagen. Ett sådant ansvar måste anses föreligga så länge den hjälpbehövande alltså är att betrakta som bosatt i kommunen i den meningen att den enskilde där har kvar sitt egentliga bo och hemvist (jfr RA° 1987 ref 174).

En utlandsvistelse kan dock medföra att den enskilde på andra grunder inte längre uppfyller de krav som ställs för att vara berättigad till ekonomiskt bistånd. Så kan exempelvis vara fallet om den enskilde genom att resa utomlands inte har stått till arbetsmarknadens förfogande, har uteblivit från kompetenshöjande verksamhet eller har använt ekonomiska tillgångar som i stället borde användas för den egna försörjningen. För invandrare ålderspensionärer gäller däremot inte detta då inget krav kan ställas på att de ska stå till arbetsmarknadens förfogande.

5 BISTÅND TILL LIVSFÖRING I ÖVRIGT

Livsföring i övrig innebär de behov den enskilde kan ha utöver försörjningsstödet för att tillförsäkras en skälig levnadsnivå. Vissa av ändamålen ingår vanligtvis i en skälig levnadsnivå om kostnaden är skälig och sökanden i övrigt uppfyller förutsättningarna för försörjningsstöd. Det gäller löpande kostnader för läkarvård, medicin, barnomsorg och färdtjänst.

När det gäller rätten till bistånd till övriga ändamål krävs särskilda förutsättningar. Utgångspunkten för bedömningen är vad en låginkomsttagare i allmänhet kan kosta på sig.

1. En noggrann prövning ska ske av om behovet kan tillgodoses på annat sätt eller till lägre kostnad.
2. Den sökandes tidigare och väntade möjligheter att själv tillgodose behovet ska alltid beaktas vid prövningen.

Vid bedömningen av bistånd till livsföringen i övrigt kan hänsyn tas till om behovet av ekonomiskt bistånd bedöms vara/har varit kort- eller långvarigt. Vid kortvarigt behov, maximalt 3 månader, kan den enskildes möjligheter att själv bekosta det som inte är akut beaktas i bedömningen. Vid långvarigt behov av försörjningsstöd kan andra behov av bistånd till livsföringen i övrigt uppstå där tidsaspekten behöver vägas in. I försörjningsstödet ingår exempelvis inte kompletteringar till hemutrustningen. Det är dock

den enskildes behov och förmåga och inte bidragslängden som är avgörande i bedömningen (Ekonomiskt bistånd 2013).

5.1 Hälso- och sjukvård

5.1.1 Läkervård och medicinkostnader

Omfattar avgift vid läkarbesök och läkarföreskriven medicin och behandling som ingår i högkostnadsskyddet. Biståndet kan omfatta t.ex. besök hos distriktssköterska, sjukgymnast, psykolog eller annan öppenvårdsbehandling.

Enskilda ska informeras om att de bör undersöka möjligheten att vid behov få normalt receptfria mediciner eller läkemedel förskrivna för att få del av högkostnadsskyddet även för sådana mediciner eller läkemedel. Det åvilar sedan den enskilde att utifrån sitt egenansvar att göra detta. Om enskild trots informationen inte gör detta och det bedöms ha varit möjligt att få medicinerna eller läkemedel förskrivna kan delavslag komma ifråga i den del kostnaden hade kunnat ersättas inom ramen för högkostnadsskyddet. Detta gäller naturligtvis om det funnits giltig anledning till att den enskilde inte använt sig av möjligheten, exempelvis på grund av sitt hälsotillstånd eller annan ursäktlig anledning inte kunnat eller haft förmåga till det.

Endast kostnader för av staten rabatterade läkemedel ska godkännas. Då apoteket erbjuder likvärdigt läkemedel till lägre pris räknas (oavsett vilket läkemedel kunden väljer) endast den lägre summan in i högkostnadsskyddet, det är då även detta belopp som godtas vid beräkning av biståndet. Undantag ska styrkas med läkarintyg.

Bistånd bör utgå för kostnader för läkemedel som ingår i läkemedelsförmånen (se SOSFS 2013:1 Socialstyrelsens allmänna råd om ekonomiskt bistånd). Det saknas stöd i rättsordningen för att vägra bistånd till kostnaden enbart för att den uppgår till ett förhållandevis lägre belopp, exempelvis under 100 kr.

5.1.1.1 Psykoterapikostnader m.m.

Som anges i SOSFS 2013:1 bör ekonomiskt bistånd ges för skäliga kostnader för hälso- och sjukvård som är medicinskt påkallad. Nämndens bedömning av vad den enskilde ska få ersättning för bör göras från den utgångspunkten att syftet med vården ska kunna uppnås.

Ekonomiskt bistånd bör omfatta kostnader för åtgärder som

- utgör sådan vård och behandling som avses i 2 kap. 1 § hälso- och sjukvårdslagen och som en region är skyldig att svara för enligt 8 kap. 1 § samma lag, även i de fall insatserna tillhandahålls av en privat yrkesutövare som är ansluten till Försäkringskassan,
- vidtas efter bedömning av hälso- och sjukvårdspersonal och
- görs i enlighet med vetenskap och beprövad erfarenhet.

I ovanstående kan ingå patientavgift för t.ex. psykoterapeutisk eller annan behandling enligt hälso- och sjukvårdslagen.

5.1.1.2 *Alternativ medicin*

Kostnader för alternativ medicin beviljas inte. Kostnader beviljas endast för läkemedel som omfattas av lagen om läkemedelsförmåner m.m. och som förskrivits av behörig hälso- och sjukvårdspersonal.

5.1.1.3 *Tekniska hjälpmedel*

Bistånd beviljas efter sedvanlig ekonomisk prövning till egenavgiften för läkarföreskrivna hjälpmedel som t.ex. hörapparat, batterier, etc. om behovet inte kan tillgodoses via Regionen eller Försäkringskassan.

5.1.2 Tandvård

5.1.2.1 *Akut tandvård*

Med akut tandvård avses akuta behandlingar vid värk, infektiösa tillstånd eller traumaskador. Akut tandvård innebär att behandling måste utföras omgående och att samråd/beslut om bidrag för kostnaden inte kan avvaktas.

Det är vanligt att Folktandvården t.ex. kräver en patientavgift på 500 i förskott vid akut tandvård. Vanligtvis får antas att klienter många gånger har tillgång till ett sådant belopp inom ramen för sina inkomster eller genom utbetalt försörjningsstöd eller kompletterande försörjningsstöd. Det finns också möjlighet för socialtjänsten att hänvisa klienten till annan tandläkare eller vårdgivare som inte kräver förskottsbetalning för hela tandvårdskostnaden och för att få ett kostnadsförslag samt underlag för att åtgärden är akut (se t.ex. Kamrarrätten i Sundsvall mål nr 1175–19).

I Kalix kommun gäller följande riktlinje för bistånd till tandvård.

- Nödvändig och omfattande tandvård kan beviljas efter kostnadsförslag från tandläkare.
- Som akut tandvård enligt socialtjänstlagen bör beaktas sådan tandvård som behövs i följande situationer:
- För att avhjälpa svåra smärttillstånd, t ex då smärta orsakas av kariesskador, akuta infektionstillstånd i tänderna och deras omgivning eller tandskador, i samband med olycksfall samt allvarliga sjukdomar som påverkar tandhälsan.
- För personer i särskilt boende ingår nödvändig tandvård i högkostnadsskyddet för hälso- och sjukvård.

5.1.2.2 *Nödvändig tandvård*

Ekonomiskt bistånd till tandvård prövas i varje enskilt fall. Beslut om bidrag till kostnader för nödvändig tandvård ska alltid inhämtas av enskild sökande innan behandling påbörjas. Planerad behandlingstid ska framkomma i kostnadsförslaget, liksom möjligheterna att avbetala eller månadsbetala kostnaden.

Den enskilde ansvarar för kostnader i samband med avtal om vård hos vårdgivaren, och har därmed ansvar för att informera vårdgivaren om eventuella beslut om bidrag för vården. Vårdgivaren kan aldrig direkt söka bidrag för kostnader hos kommunen. Rätt till bistånd för nödvändig tandvård kan komma i fråga vid långvarigt bidragsbehov (över ett år). Nödvändig tandvård kan beviljas för att uppnå godtagbar tuggförmåga, förhindra väsentligt försämrad tandstatus och om vården är en förutsättning för att fungera socialt

och kunna arbeta. Omfattningen och kostnaderna för tandvården ska utgå från den enklaste lösningen för att få tandstatus i funktionellt skick.

Behandlingsförslaget ska utgå från vad den enskilde, med en inkomst i nivå med en låginkomsttagare på orten, kan bekosta. Nödvändig tandvård kan inte förväntas kompensera brist på tidigare tandvård t.ex. i andra länder där förutsättningarna för tandvård inte funnits på samma sätt som i Sverige.

Kostnadsförslag för nödvändig tandvård ska alltid granskas av nämnden. Vid behov av omfattande behandlingar ska en mer genomgripande utredning genomföras som kan innebära krav på behandlingsförslag från flera tandläkare.

Som nödvändig tandvård räknas:

- Åtgärder för att avhjälpa/lindra värk
- Förebyggande tandvård, främst hjälp till självhjälp.
- Avlägsnande av tandsten.
- Hygienistbehandling.
- Revisionstandvård/uppehållande tandvård, i normalfallet 1 ggr/år
- Tandvård för att avhjälpa infektioner
- Åtgärder för att undanröja betydande sociala svårigheter. t ex ersättning av förlorade tänder som lett till utseendemässigt handikapp
- Ersättning av tandförluster i framtandsområdet
- Åtgärder för att uppnå godtagbar tuggförmåga
- Implantat/kostsam tandvård – kan i vissa fall vara att anse som nödvändig tandvård

För beviljande av tandvård till implantat/kostsam tandvård så ska starka medicinska och eller sociala skäl ska föreligga. Behovet ska vara väl styrkt av tandläkare och även av läkare och kurator om sådana kontakter finns, och alternativ behandling till lägre kostnad ska inte finnas att tillgå. Detta innebär att alla andra alternativ är uttömda och alternativet tandimplantat är det enda som återstår.

Tandvård som i normalfallet inte godtas:

- Estetisk tandvård - Utbyte av fyllningar/kronor
- Blekning av tänder
- Porslins- och guldinläggsterapi
- Kron- eller broterapi bakom hörntänder, ev. första premolar.
- Attachmentförankrade delproteser
- Konuskonstruktioner

5.1.2.3 Uteblivet besök

Bistånd beviljas inte för kostnad för uteblivet tandläkarbesök.

5.1.2.4 Tandvård vid tillfälligt behov av ekonomiskt bistånd

Vid tillfälligt behov av ekonomiskt bistånd godkänns endast kostnader för akut tandvård.

5.1.2.5 Självförsörjande och ansöker om tandvård

De som har inkomster som vanligtvis överstiger gällande norm kan beviljas bistånd till tandvård för att uppnå en skälig levnadsnivå men det bör vara en restriktiv hållning. Det är som regel inte oskäligt att spara till sin tandvård då tandvårdskostnaden, i de flesta fall, är en förutsägbar kostnad. Dock bör totalsumman i förhållande till överskottet vara med i bedömningen.

5.1.2.6 Tandvårdskostnader i efterskott

Bistånd till tandvårdskostnader kan beviljas i efterskott för *akut tandvård* till enskilda i behov av försörjningsstöd, eller som *nödvändig tandvård* efter särskild prövning och separat beslut. Kostnader kan i detta hänseende inte avse både akut och nödvändig tandvård samtidigt.

5.1.2.7 Årlig undersökning

Rätt till bistånd föreligger för kostnader för årlig undersökning i det fall bidragsbehovet är långvarigt (över ett år) samt två förebyggande behandlingar, om dessa är motiverade utifrån att de bedöms nödvändiga för att inte väsentligt försämra tandstatus. Kostnader för undersökning och förebyggande behandlingar betalas av den enskilde och ersätts, efter uppvisande av kvitto, vid efterföljande månads bidragsberäkning.

5.1.3 Handläggningsstöd för utredning av akut och nödvändig tandvård

- Vid begäran om bistånd till nödvändig tandvård bör ett specificerat kostnadsförslag finnas innan behandlingen påbörjas.
- Kan behovet helt eller delvis tillgodoses på annat sätt? Genom exempelvis Socialförsäkringssystemet, egna inkomster, tandvårdsstöd, tandvårdsbidrag eller tandvårdsersättning? Vid bedömning av bistånd för tandvårdskostnad skall möjligheten att realisera egna tillgångar vägas in i bedömningen.
- I fråga vad som skall anses vara nödvändig tandvård och vad som är skälig kostnad, ligger först och främst en bedömning av en tandläkare. En professionell bedömning av behov och insatser behöver inte automatiskt leda till en restriktivare bedömning, utan till att den enskilde erhåller adekvat behandling.
- Omfattningen av tandvården och kostnaden ska jämföras med vad en låginkomsttagare har råd att kosta på sig.
- Om den enskildes behov av ekonomiskt bistånd bedöms vara av kortvarig art och denne själv kan tillgodose sitt behov inom en rimlig tid, bör detta naturligtvis vägas in i bedömningen av hur omfattande biståndet till tandvård skall vara.
- Bistånd till tandvårdskostnader kan beviljas till akut och nödvändig tandvård om den enskilde inte har egna möjligheter att betala. Hänsyn skall tas till den enskildes betalningsförmåga över en längre tid, minst 6 månader. Bedöms den sökande bli självförsörjande och få egna inkomster överstigande normen inom en sexmånadersperiod får han eller hon avvakta med att utföra nödvändig tandvård. I tveksamma fall bör samråd ske med behandlande tandläkare beträffande konsekvenser av uppskjuten behandling.

5.2 Glasögon eller kontaktlinser

1. Den sökande ska uppvisa intyg som styrker behovet av glasögon eller nya glasögon
2. Kostnadsförslag gällande vad som ingår i begärt pris.

Skälig kostnad för glasögon är lägsta paketpris som erbjuds av optiker. Bistånd till vanliga läsglasögon som är avsedda för personer med avtagande synskärpa s.k. ålderssynthet beviljas ej. Behovet kan tillgodoses inom ramen för riksnormens post för hälsa och hygien. Bistånd till specialbågar, specialslipade eller specialbehandlade glas, såsom färgade eller extra tunna glas, beviljas ej om behovet inte är styrkt av läkarordination. Kostnad för

kontaktlinser godtas om det är det enda alternativet för sökanden och behovet är styrkt med läkarintyg.

5.3 Hemutrustning

Socialstyrelsen (ekonomiskt bistånd 2003) delar in hemutrustningen i två kategorier: Hemutrustning vid bosättning och hemutrustning för underhåll eller komplettering av befintlig utrustning.

Bistånd till hemutrustning bör endast beviljas när det föreligger:

- ett långvarigt behov överstigande sex månader av ekonomiskt bistånd
- då den sökande står helt utan utrustning och pengar till inköp.
- Då biståndet är kortvarigt dvs under sex månader beviljas endast hemutrustning som är absolut nödvändig för livsföring.

När en ansökan görs om bistånd till hel eller kompletterande hemutrustning ska en bedömning göras av den sökandes förutsättningar att på egen hand anskaffa sig utrustningen. Om hushållet redan har viss hemutrustning eller kan skaffa detta på annat sätt bör det givetvis påverka bedömningen av behovet. En rimlig uppskattning av resterande behov får sedan göras.

Vid ansökan om hemutrustning ska ett hembesök alltid göras. Det bör finnas specifika och sociala skäl för att ge bistånd till utrustning av ett hem, inte enbart ekonomiska förhållanden. Det ingår i skälig levnadsnivå att ha ett hem som fungerar tillfredställande, men det finns ingen allmän rätt för den som får en bostad och har dålig ekonomi att få ekonomiskt bistånd till utrustning av bostaden. De flesta får därför hänvisas till att klara situationen på det sätt som människor i allmänhet gör, dvs. genom planering, sparande, lån och gåvor från nätverket etc. I de allra flesta fall, även när ett nytt hem ska utrustas, bör det vara möjligt att inte redan från början skaffa all den utrustning som krävs för ett komplett hem. Unga människor som flyttar hemifrån ska normalt sett inte få bistånd till grundutrustning av samhället. I dessa fall hänvisas i första hand till nätverket.

5.3.1 Kompletterande hemutrustning

Vid behov av försörjningsstöd under kortare tid än tre månader föreligger vanligen inte något behov av bistånd till kompletterande hemutrustning. Behov av möbler, husgeråd, TV och radio föreligger främst vid längre behov av försörjningsstöd. Biståndet ska omfatta den mest nödvändiga utrustningen och tillgodose ett fungerande basbehov. Bistånd till löpande komplettering och reparation av befintlig hemutrustning beviljas vid behov till sökande med mer än tre månaders behov av försörjningsstöd. Prövning av behovet ska göras i förhållande till vad som kan anses vara skälig levnadsnivå och vad en låginkomsttagare i allmänhet har råd att kosta på sig. Biståndet kan beviljas efter särskild prövning där behovet utreds vid hembesök. Vid bedömning ska den sökandes möjlighet att på sikt med egna medel komplettera hemutrustningen beaktas. Sökanden ska själv göra en kostnadsundersökning och lämna in ett förslag vid ansökan.

Grupper som särskilt ska uppmärksammas och där det kan finnas skäl att frångå det generella förhållningssättet, kan exempelvis vara barnfamiljer eller våldsutsatta personer. Personer som varit eller är utsatta för våld i nära relation kan ha tvingats lämna sitt hem och saknar tillgång till sina tillhörigheter. I samband med separation ska dock den sökande alltid tillvarata sina rättigheter vid bodelningen innan bistånd beviljas. Vid eventuella

tvister om äganderätten får detta lösas på civilrättslig väg. Ett annat exempel på en utsatt grupp är personer som vårdats inom psykiatrin under en längre tid och skrivs ut till ett eget boende.

Bistånd till hemutrustning bör endast beviljas när det föreligger:

- ett långvarigt behov överstigande sex månader av ekonomiskt bistånd
- då den sökande står helt utan utrustning och pengar till inköp.
- då biståndet är kortvarigt dvs under sex månader beviljas endast hemutrustning som är absolut nödvändig för livsföring.

Vid ansökan om hemutrustning ska ett hembesök alltid göras. Det bör finnas specifika och sociala skäl för att ge bistånd till utrustning av ett hem, inte enbart ekonomiska förhållanden. Det ingår i skälig levnadsnivå att ha ett hem som fungerar tillfredställande, men det finns ingen allmän rätt för den som får en bostad och har dålig ekonomi att få ekonomiskt bistånd till utrustning av bostaden. De flesta får därför hänvisas till att klara situationen genom planering, sparande, lån och gåvor från nätverket etc. I de allra flesta fall, även när ett nytt hem ska utrustas, bör det vara möjligt att inte redan från början skaffa all den utrustning som krävs för ett komplett hem.

Med hemutrustning avses sådan utrustning som behövs för att hemmet ska fungera. Utgångspunkten är att den enskilde inom rimlig tid ska kunna tillförsäkras en skälig levnadsnivå vad gäller hemutrustning. Hemutrustning kan beviljas med max 14 % prisbasbeloppet. Vad som är skälig levnadsnivå för den enskilde måste bedömas utifrån situationen, personliga förhållanden, ålder och möjligheter till egen försörjning samt med beaktande av barnets behov.

- Hemutrustning till ungdomar som flyttar till sin första hand vara ett föräldraansvar
- Ungdomar som beviljas eget boende av sociala skäl kan få bistånd till hemutrustning när föräldrarna inte har ekonomiskt möjligheter
- Vid separationer ska principen vara att hemmet ska delas så att båda parter behov tillgodoses, med särskild hänsyn till barnets bästa. Bistånd ska endast utgå i undantagsfall.
- Till personer som saknar elementär hemutrustning kan nödvändig sådan beviljas.

Den utrustning som avses ska kunna tillgodose behov som matlagning, umgänge, sömn, förvaring, rengöring och rekreation. Även TV och dator med internetuppkoppling kan ingå i en hemutrustning. Utgångspunkten är att den enskilde inom rimlig tid ska kunna tillförsäkras en skälig levnadsnivå vad gäller hemutrustning.

Vid behov av försörjningsstöd under kortare tid än tre månader föreligger vanligen inte något behov av bistånd till hemutrustning. Behov av möbler, husgeråd, TV och radio föreligger främst vid längre behov av försörjningsstöd. Biståndet ska omfatta den mest nödvändiga utrustningen och tillgodose ett fungerande basbehov. Bistånd till löpande komplettering och reparation av befintlig hemutrustning beviljas vid behov till sökande med mer än tre månaders behov av försörjningsstöd. Prövning av behovet ska göras i förhållande till vad som kan anses vara skälig levnadsnivå och vad en låginkomsttagare i allmänhet har råd att kosta på sig. Biståndet kan beviljas efter särskild prövning där behovet utreds vid hembesök. Vid bedömning ska den sökandes möjlighet att på sikt med egna medel komplettera hemutrustningen beaktas. Sökanden ska själv göra en kostnadsundersökning och lämna in ett förslag vid ansökan.

Följande överväganden ska göras:

- Är behovet akut och nödvändigt för att sökanden med kort varsel ska kunna flytta in i en anvisad bostad?
- Kommer sökanden att inom rimlig tid själv kunna skaffa sig eller komplettera en hemutrustning?
- Vilka möjligheter har sökanden haft att spara till eller planera för boende och hemutrustning?
- Vilken hjälp kan den sökande få av sitt nätverk?

Om behovet av bistånd är föranlett av en orsak som kan täckas av hemförsäkring ska detta alltid prövas i första hand.

Grupper som särskilt ska uppmärksammas och där det kan finnas skäl att frångå det generella förhållningssättet, kan exempelvis vara barnfamiljer eller våldsutsatta personer. Personer som varit eller är utsatta för våld i nära relation kan ha tvingats lämna sitt hem och saknar tillgång till sina tillhörigheter. I samband med separation ska dock den sökande alltid tillvarata sina rättigheter vid bodelningen innan bistånd beviljas. Vid eventuella tvister om äganderätten får detta lösas på civilrättslig väg. Ett annat exempel på en utsatt grupp är personer som vårdats inom psykiatri under en längre tid och skrivs ut till ett eget boende.

5.3.2 Begränsad grundutrustning

Begränsad hemutrustning beviljas vid behov personer som har tillfälligt behov av försörjningsstöd men inte kan vänta med inköp tills de har egen inkomst. Biståndet syftar till att den sökande ska kunna ta en lägenhet i besittning och innefattar möbler i kök och sovrum samt husgeråd. Hembesök bör göras för att säkerställa att utrustning ej finns.

5.3.3 Spädbarnsutrustning

I samband med första barnets födelse bör i första hand behovet av nödvändig utrustning tillgodoses. Utrustning beviljas med maximalt 10 % av basbeloppet exklusive kostnad för säng, som ingår under rubriken hemutrustning, men inklusive barnvagn. Biståndet prövas utifrån det faktiska behovet och sökandes möjligheter att själv tillgodose behovet, t.ex. genom arv från äldre syskon. Om spädbarnsutrustning beviljats inom de tre senaste åren beviljas ingen ny utrustning utan särskild prövning.

5.3.4 Vitvaror

Bistånd till inköp av diskmaskin/tvättmaskin beviljas endast om sökanden har starka medicinska eller sociala skäl. Behovet ska styrkas med läkarintyg och innan beslut fattas ska sökanden undersöka om behovet kan tillgodoses på annat sätt, t.ex. genom handikappersättning eller hjälp i hemmet.

Bistånd till inköp av andra vitvaror ex spis, kyl/frys beviljas endast i de fallen boende i bostadsrätt/villa är godtagbart och behovet inte kan tillgodoses på annat sätt.

5.3.5 Handläggningsstöd vid ansökan om hemutrustning

- Vid ansökan om hemutrustning bör ett hembesök alltid göras.
- Vilka förutsättningar har den sökande att själv kunna anskaffa hemutrustning?
- Kan behovet tillgodoses på annat sätt? Genom hemutrustningslån från CSN, låna möbler av anhöriga etcetera

- Vad finns i hemmet och i vilket skick är tillhörigheterna? - Har ekonomiskt bistånd till hemutrustning beviljats tidigare? Hur mycket och när?
- Vilken ålder är det på sökanden och hur länge har personen uppburit försörjningsstöd?
- Kommer sökanden att inom en snar framtid att gå till självförsörjning?

5.4 Dator och Internetuppkoppling

Bistånd till inköp av dator kan beviljas till barnfamiljer för att barnen ska kunna delta i skolarbetet. Utgångspunkten är vad en låginkomsttagare har råd med och vilka möjligheter sökande har att själv spara och planera för inköp av dator. Utred om aktuell skola/skolor delar ut dator/läsplatta till eleverna och ifall de täcker behovet.

Bistånd till internetkostnader kan utgå efter faktiska kostnader dock i Kalix kommun normalt med maximalt 300 kr/månad. Detta bedöms för närvarande vara en kostnad som en låginkomsttagare i kommunen har möjlighet att bekosta.

En dom från Högsta förvaltningsdomstolen (HFD 2017 ref. 23) konstaterar att tillgång till internetuppkoppling i hemmet som regel behövs för att effektivt kunna ta del i samhällslivet, och att utrymmet för att anse att en enskild är tillförsäkrad en skälig levnadsnivå utan detta är synnerligen begränsat. Under förutsättning att behovet inte kan tillgodoses på annat sätt bör därmed även övriga biståndssökande kunna beviljas bistånd till skälig kostnad för internetuppkoppling i hemmet.

Bistånd till öppning av nytt telefonabonnemang beviljas endast hushåll med styrkt behov av stationär telefon. Mobiltelefon med telefonkort kan jämföras med och utgöra ett billigare alternativ till fast installation. I följande fall kan behov av stationär telefon motiveras:

- Personer som på grund av sjukdom eller skada inte har förmåga att använda en mobiltelefon.
- Fast telefoni är en förutsättning för att läkarföreskrivna tekniska hjälpmedel, som exempelvis trygghetslarm, ska kunna installeras.

Alla löpande kostnader för telefon ingår i Riksnormen.

Kostnader för telefoninstallation på grund av intensivövervakning med fotboja ska inte beviljas då behovet av detta bedöms av kriminalvårdsmyndigheten.

5.4.1 Mobiltelefon

Bistånd till mobiltelefon beviljas högst vart tredje år med högsta godtagbara belopp 1000 kr baserat på lägsta kostnad för smartphone efter utredning som styrker att den enskilde inte har tillgång till dator eller kan uppvisa ej fungerande telefon, borttappad mobil ska styrkas med polisanmälan.

5.5 Barnomsorgsavgift/fritidshemsverksamhet 0–9 år

Den faktiska kostnaden beviljas oavsett om barnomsorgen är inom kommunal eller enskild regi. Efter tre månaders kontinuerligt behov av försörjningsstöd ska diskussion med kommunens placeringsansvarig om reducering av avgift tas upp. Avgiften skall styrkas med kvitto eller räkning på avgiften.

5.6 Begravningskostnad

Beviljas efter särskild prövning till billigaste kostnad men med beaktande av "seder och bruk" och en värdig begravning. Kostnader för begravning kan beviljas när dödsboets

tillgångar inte täcker kostnaden, dock med högst 50 % av basbeloppet. I begravningskostnaderna ska följande poster beaktas: kista/bårtäcke, urna, transport, minnespärm, en annons, kistbukett, gravsten, begravningsentreprenörens arvode samt förtäring för de allra närmaste.

I de fall anhöriga önskar begrava stoftet på annan ort eller utomlands kan de anhöriga välja att använda det beviljade biståndet till fraktkostnader i stället, med maximalt 50 % av basbeloppet.

5.7 Flyttkostnader

Huvudregeln är att bidrag inte utgår för flyttkostnader. Utgångspunkten är att de flesta människor själva organiserar sin flytt. Om den sökande bedöms vara tillförsäkrad skälig levnadsnivå i det nuvarande boendet beviljas inte flyttkostnader.

Bistånd kan beviljas till sökande om behovet av att flytta är motiverat av hälsoskäl eller sociala omständigheter som att sökandens möjligheter att bli självförsörjande ökar eller att flytten skulle medföra att sökandens boendekostnader skulle minska.

Kostnad beviljas för hyra av släpkärra eller mindre lastbil inklusive kostnader för bensin mot uppvisande av kvitto. Endast om medicinska eller andra särskilda skäl finns godtas anlitan av flyttfirma. Kostnadsförslag från minst två flyttfirmor ska då inlämnas. Bistånd till kostnad för flyttning utanför Norden beviljas inte.

I de fall personer flyttar till annan ort på grund av arbete och erhåller startbidrag från arbetsförmedlingen bör denna inkomst inte påverka rätten till försörjningsstöd för uppehälle och första hyran på den nya orten. Flytten ska planeras i samråd med socialtjänsten för att bistånd ska utgå. Flyttkostnader som motsvarar hyra av släpvagn på firma beviljas. Vid förflyttning på längre avstånd med behov av flyttfirma, ska man kunna uppvisa två kostnadsförslag. Högsta godtagbara kostnad är 25 % av basbeloppet.

Kostnad för eftersändning godtas normalt inte. Adressändring kan göras gratis via skattemyndigheten.

5.7.1 Flyttkostnader till utlandet

Normalt sett beviljas inte ekonomiskt bistånd för flyttkostnader vid flytt utomlands. Flytt utomlands anses inte nödvändigt då enskilda får anses tillförsäkras skälig levnadsnivå genom boende här i landet.

5.7.2 Magasineringskostnad

Enligt Socialstyrelsens allmänna råd och praxis ses magasineringskostnad under viss kortare tid som en del av boendekostnaden för dem som saknar ett permanent boende.

Enligt praxis så anses cirka tre månader normalt som en skälig tid (se t.ex. Förvaltningsrätten i Linköping mål nr 342-16 och Förvaltningsrätten i Malmö mål nr 14049-18 samt Förvaltningsrätten i Stockholm mål nr 1858-15). Vid särskilda skäl såsom att personen i närtid därefter kommer att få ett ordnat boende kan magasineringskostnad för ytterligare tid beviljas.

5.8 Färdtjänstavgift

Kostnad för färdtjänst beviljas efter behov. Bistånd till avgift för riksfärdtjänst ska bedömas på samma sätt som kostnad för andra resor som inte är lokala. Kostnad för medresenär beviljas inte. Det maximala beloppet som går att söka månadsvis är 1500 kronor.

5.9 Hemtjänstavgift

Ekonomiskt bistånd beviljas inte till kostnaden för hemtjänstavgift. Den sökande ska alltid ha medel kvar till skälig levnadsnivå när hemtjänstavgiften är beräknad. Vid ansökan om kostnader för t ex dubbelt boende, tandvård eller glasögon ska sökande hänvisas till hemtjänsten för eventuell nedsättning av avgiften.

5.10 Rättshjälpsavgift

I första hand ska den enskilde utnyttja det rättsskydd som ingår i hemförsäkringen för kostnader gällande exempelvis äktenskapsskillnad och advokatkostnad. Detta rättsskydd gäller till exempel för tvister angående vårdnad och underhåll men inte för tvister rörande äktenskapsskillnad, upplösning av samboförhållanden eller bodelning. I vissa fall kan rättshjälp från staten beviljas om det finns behov av mer omfattande insatser av juridiskt ombud. Hjälpen prövas utifrån den enskildes ekonomiska situation och behov. Ekonomiskt bistånd kan beviljas till självrisken för rättsskydd och till den kostnad som tillkommer den enskilde vid statlig rättshjälp om målet gäller familjerättsliga ärenden.

Generellt utgår ekonomiskt bistånd inte till kostnad för ansökan om äktenskapsskillnad. En individuell bedömning kan göras utifrån den enskildes livssituation. Särskild hänsyn tas om det förekommit våld i relationen.

Om den enskilde har skuld för rättshjälpsavgift skall i första hand undersökas och eftersträvas att skulden avskrivs. Skuld för rättshjälpsavgift behandlas som övriga skulder.

5.11 Kläder och skor utöver vad som ingår i försörjningsstödet

Huvudregeln är att kläder ingår i normen.

5.11.1 Klädutrustning inför institutionsvistelse, under behandling samt rehabilitering i samråd med vuxenhandläggare

Extra bidrag till kläder och skor beviljas som huvudregel inte. Om sökanden uppbär försörjningsstöd beviljas maximalt en summa motsvarande två gånger månadsbelopp för posten kläder/skor enligt riksnorm. Om sökanden ej är aktuell för försörjningsstöd görs bedömningen av Vuxenheten.

5.11.2 Behov av särskilda kläder eller skor

Här avses engångskostnader för specialbeställda kläder eller skor som inte täcks av handikappersättning. Alla normala utgifter för kläder och skor ingår i normen. Ansökan ska prövas utifrån detta och eventuellt bistånd endast ges till merkostnader och behovet ska styrkas av läkare.

5.11.3 Tillfälligt behov av kläder

- Tillfälligt behov av kläder för t ex gravida, begravningskläder osv kan i vissa fall beviljas.

- Barnfamiljer som varit långvarigt inom försörjningsstöd minst 1 år samt där man inte ser att de inom närmsta tiden kommer bli självförsörjande kan bistånd beviljas till klädbidrag, med maximalt 1000 kr/år och barn.

Vuxna och barn med funktionshinder som har stort klädsplitage kan hänvisas till Försäkringskassan för ansökan om handikappersättning.

5.12 Legitimation

Enligt Socialstyrelsens allmänna råd och samstämmiga domar i förvaltningsdomstolarna ingår normalt ID-kort i någon form i skälig levnadsnivå. Detta under förutsättning att behov finns av att legitimera sig t.ex. vid användning av allmänna kommunikationer för barn eller av vuxna i olika sammanhang.

Det finns formellt inga hinder mot att ge bistånd till behövligt ID-kort mot villkor att kvitto ska uppvisas för att få biståndet utbetalt. Detta förutsätter dock att personen kan använda en del av egna medel eller utbetalt bistånd för att betala kostnaden till polisen och sedan få utlägget ersatt av socialtjänsten (se t.ex. Förvaltningsrätten i Linköping mål nr 6006–13). Bistånd kan ges efter utredning som styrker att den enskilde saknar legitimation, borttappad legitimation ska styrkas med polisanmälan

Hänsyn kan vid prövning tas till bidragstidens längd och om behovet kan tillgodoses på annat sätt inom rimlig tid.

5.13 Resor

5.13.1 Semester, rekreationsresor, lägerverksamhet, koloni m.m.

Huvudprincipen är att bistånd till rekreationsresor inte ska beviljas. För ensamstående vuxna ska biståndet prövas mycket restriktivt och endast ges när det finns starka medicinska eller sociala skäl för en resa i rehabiliterande syfte. Sådana skäl kan t ex vara:

- för enskilda som har begränsat socialt nätverk och som på grund av långvarigt biståndsbehov inte har haft möjligheter att träffa sina närmaste under lång tid eller,
- för att bryta isolering som följd av t ex medicinska eller sociala orsaker.

För *barnfamiljer som uppburit försörjningsstöd längre än 12 månader* och som inte beräknas bli självförsörjande inom överskådlig tid kan rekreationsresor i undantagsfall beviljas efter särskild prövning. Behovet ska prövas utifrån *barnets behov* av miljöombyte och extra stödinsats. Bedömning av barnets behov ska göras av socialsekreterare som har god kännedom om familjen. Kostnaden ska vara rimlig i förhållande till vad låginkomsttagare i allmänhet har råd att bekosta.

Bistånd kan beviljas för barns *skolresor, lägerverksamhet* eller *kolonivistelse* utan att det finns särskilda sociala eller medicinska skäl. Rimligheten i biståndsnivån ska prövas i varje enskilt fall.

5.13.2 Resa till begravning

Bistånd kan beviljas för resa inom Sverige om den avlidne är nära anhörig eller annan närstående. Med nära anhörig menas make/maka eller motsvarande, förälder, barn, syskon, mor- och farförälder och barnbarn. Med annan närstående menas person som, utan att vara nära anhörig, stått den sökande mycket nära. Kostnaden ska vara i nivå med vad en låginkomsttagare i allmänhet har råd att

bekosta.

5.13.3 Återföreningsresor

Bistånd till denna typ av resor beviljas inte utan synnerliga skäl och då endast avseende återförening av förälder och minderårigt barn utan vårdnadshavare. När Röda Korset beviljat hjälp till reskostnaden för barn som ska förenas med föräldrarna i Sverige kan bistånd beviljas till egenavgiften.

5.13.4 Återvändningsresor

Utländska medborgare som kommit till Sverige som flyktingar kan söka återvändningsbidrag hos Migrationsverket. Bidraget ges dels i form av reskostnad, dels som en allmän schablon per person. Ibland önskar en person rekognosera i hemlandet innan eventuell återvandring. Inte heller i dessa fall ska kommunen gå in med ekonomiskt bistånd enligt socialtjänstlagen till reskostnad.

5.13.5 Resor i samband med umgänge med barn

Resor i samband med umgänge med barn inom landet beviljas endast för vårdnadshavare/ underhållsskyldig vid långvarigt beroende av försörjningsstöd.

Behovsprövningen ska innefatta:

- Barnets behov av umgänge.
- Båda föräldrarnas ekonomiska förutsättningar.
- Skäligheten av kostnaden för resan.

Föräldrarna har gemensamt ansvar för att barns behov av umgänge tillgodoses. Den förälder som barnet bor hos ska vara med och bekosta umgänget utifrån ekonomisk förmåga och vad som är skäligt i förhållande till båda föräldrarnas ekonomi. Den förälder som ska utöva umgänge har dock huvudansvaret för kostnaderna. Även barn till förälder som vistas i fängelse har rätt till umgänge med denne. Om föräldrarna tillsammans inte har råd eller inte kunnat komma överens om hur reskostnaderna ska betalas, kan bistånd till kostnad för umgängesresa beviljas. Reskostnaderna ska jämföras med vad en låginkomsttagare i allmänhet har råd att bekosta, och beviljas utifrån överenskommelse med boendeföräldern, avtal med familjerätten eller dom från Tingsrätten. Bistånd till umgängesresor till övriga länder beviljas inte utan synnerliga skäl.

Det primära ansvaret för resor vid umgänge ligger på umgängesföräldern (6 kap. 15 b § första stycket föräldrabalken), men den förälder som barnet bor med (bo föräldern) ska vara med och dela på kostnaderna efter vad som är skäligt med hänsyn till föräldrarnas ekonomiska förmåga och övriga omständigheter (6 kap. 15 b § första stycket föräldrabalken). I normalfallet ska man tillämpa samma principer som när underhållsbidrag till barn bestäms. Saknar bo föräldern ekonomiska möjligheter finns ingen skyldighet för bo föräldern att bidra till resekostnaden (proposition 1997/98:7 Vårdnad, boende och umgänge, s. 72) (Socialstyrelsen 2013).

Kostnader för umgängesbarnets uppehålle räknas in i riksnormen med antalet dagar som barnet vistas hos umgängesföräldern under max 6 dagar/månad.

5.13.6 Akuta resor/vistas tillfälligt i kommunen

Kommunen har alltid det yttersta ansvaret för att de som vistas i kommunen får det stöd och hjälp de behöver. För personer som endast tillfälligt befinner sig i kommunen är ansvaret dock inte lika omfattande som för dem som stadigvarande bor där. I de fall där sökandes behov bäst tillgodoses genom att han reser hem, kan hjälp till hemresa vara rätt form av bistånd. Bedömningen måste alltid göras utifrån omständigheterna i det enskilda fallet. Kan sökandes behov tillgodoses på annat sätt föreligger inte rätt till bistånd. I de fall då bistånd till hemresa beviljas bör det observeras att det inte kan förenas med någon återbetalningsskyldighet inte heller kan biståndet krävas tillbaka av sökandens hemkommun. Om behov av bistånd beror på förlorad plånbok eller biljett ska polisanmälan göras och om möjligt kontoutdrag uppvisas. Beträffande nordiska medborgare bör hemresan beviljas till hemorten i respektive land. Utomnordiska medborgare bör i första hand hänvisas till respektive hemlands ambassad, konsulat eller legation. Resan ska ske med billigaste färdssätt. Den enskildes eget ansvar ska beaktas vid bedömningen om bistånd till sökande som tillfälligt vistas i kommunen.

5.14 Reparationskostnader och sanering av bostad

Avser kostnader för reparation p.g.a. onormalt slitage eller skadegörelse i hyreslägenhet. Bistånd beviljas ej om det inte finns starka medicinska eller sociala skäl, t ex för att möjliggöra en nödvändig flytt. Bistånd till städning, sanering och vissa reparationer av bostad kan beviljas i särskilda fall. Observera att räkningen i de fall de är möjligt ska ställas till klienten, då denne har möjlighet att göra s.k. Rot/Rut-avdrag.

5.15 Skulder

Ekonomiskt bistånd till skulder beviljas endast under förutsättning att det är den enda möjligheten att uppnå skälig levnadsnivå och endast i undantagsfall. Bistånd beviljas efter en individuell prövning och när det enligt bedömning skulle få allvarliga sociala konsekvenser om skulden inte betalas. Det kan gälla skulder för boendekostnader eller hushållsel.

Skulder i allmänhet, kontokortsskulder, böter, skadestånd och skatteskulder beviljas ej. Administrativa kostnader, räntor och dylikt som uppkommit p.g.a. att den enskilde inte ansökt om kostnaden inom biståndsperioden beviljas ej. Det är den enskildes ansvar att ansöka om bistånd när kostnaden uppstår, retroaktivt bistånd beviljas ej.

5.15.1 Hyresskulder

I första hand ska provas om den sökande själv kan lösa sin situation, t ex genom att avbetala på skulden till hyresvärden. Hyresskuld kan, efter särskild prövning beviljas i följande fall:

- Om sökande av godtagbara skäl inte haft inkomster vid tidpunkten då hyresskulden uppstod och han/hon hade blivit beviljad hyran om ansökan hade gjorts.
- Då alternativt boende inte kunnat ordnas för barnfamilj, gamla och sjuka.
- Om avhysningen medför social utslagning.
- Då en avbetalning inte är möjlig.

Vid upprepade hyresskulder där den enskilde haft ekonomiska möjligheter att betala sin hyra, ska ansökan avslås. Om det i utredningen framkommer att sökande inte har förmåga att sköta sin ekonomi bör ansökan om god man övervägas, alternativt kan bistånd i form av Egna medel beviljas. Vid upprepade hyresskulder hos barnfamiljer bör särskilt

uppmärksammas barnens situation och om det finns anledning till oro för barnens hälsa och utveckling kontakta barn och unga enheten.

5.15.2 El skulder

Skulder som avser hushållsel och el för uppvärmning kan beviljas i följande fall.

- Om sökande av godtagbara skäl inte haft inkomster vid tidpunkten då skulden uppstod och han/hon hade blivit beviljad elkostnaden om ansökan hade gjorts.
 - Om de sociala konsekvenserna skulle bli alltför stora vid en avstängning av elen.
- Barnens situation ska särskilt uppmärksammas.

5.15.3 Skuld till a-kassa

Kan beviljas om det innebär att den enskilde genom det beviljade biståndet erhåller egna inkomster och blir helt eller delvis självförsörjande.

5.15.4 Skuld till Försäkringskassan

Beviljas inte då det är den sökandes skyldighet att meddela Försäkringskassan om förändringar. Det finns också möjlighet att begära omprövning av beslutet.

5.15.5 Skuld till medicin och läkarvård

Beviljas inte då det inte påverkar den enskildes möjlighet att uppnå en skälig levnadsnivå.

5.15.6 Handlägningsstöd vid ansökan om hyresskuld

- Ansökan om hyresskuld skall handläggas precis som andra ärenden dvs. en individuell prövning skall göras. Rätten till bistånd bör avgöras av det behov som sökanden har vid tiden för ansökan.
- I utredningen ska särskilt fokus ligga på om skulden avser en barnfamilj eller person som har en socialt utsatt situation, exempel på detta kan vara psykisk sjukdom, missbruk eller äldre personer.
- Orsakerna till hur skulden har uppstått kan påverka formen för biståndet och vilka eventuella krav som knyts till biståndet. Man bör skilja mellan sådana hyresskulder där den enskilde skulle fått hjälp till betalning om denne sökt bistånd när behovet uppstod och sådana boendeskulder där sökanden egentligen haft råd att betala själv men underlåtit att göra detta.
- Har någon saknat eller haft låg inkomst kan denne vara berättigad till bistånd som om han gjort ansökan redan innan skulden förföll till betalning.
- Har någon däremot haft råd att betala hyran men underlåtit att göra detta gör man en bedömning av konsekvenserna för den sökanden om man avslår hyresskulden.

5.15.7 För att kunna utreda den aktuella skulden:

- Hur stor är den aktuella skulden, vilken period avser den och vad består den av?
- Hur har skulden uppkommit? Varför betalades inte kostnaden i tid? Har sökande haft liknande skulder tidigare? Hur löste det sig vid det tillfället?
- Kan behovet tillgodoses på något annat sätt? Hur har sökande planerat att lösa skulden? Hur kan sökande göra för att på egen hand avbetala på skulden? Kan sökande avbetala eller sanera på skulden för att förhindra avhysning eller fränkoppling av el?
- Vilka omfattas av skulden? Vad får skulden för konsekvenser för den sökande? Hur har sökande planerat för sin del vid en avhysning eller vid fränkoppling av el? Var tänker sökande ta vägen om den blir avhyst eller elen stängs av?

- Vad händer om skulden betalas? Erbjuds sökande eget kontrakt eller får denne bo kvar i sitt nuvarande boende?
- Vad behövs för att samma situation inte ska uppstå igen? Exempelvis ansökan om god man eller förvaltare, kontakt med Budget och skuldrådgivningen eller förmedlingskonto.
- Vid bedömningen ska det även vägas in om sökande varit aktuell tidigare? Om denne har kunskap om hur regelverket ser ut? I vissa fall kan det finnas skäl att göra en restriktiv bedömning med hänvisning till det egna ansvaret.

5.16 Förmedlingsmedel

Förmedlingsmedel (egna medel), är ett bistånd enligt 4 kap 1 § SoL. När en enskild av olika anledningar inte klarar att sköta sin ekonomi på egen hand, kan han/hon hos socialnämnden ansöka om hjälp med att hantera ekonomin. Förmedlingsmedel, även kallat egna medelsförvaltning, det är en insats som innebär en överenskommelse om förvaltning av en individs ekonomi som förutsätter individens samtycke.

Socialnämnden har inte någon dispositions- eller bestämmanderätt för de medel som förvaltas. Kalix kommun anser att förmedlingsmedel är en insats som ska användas när alla andra metoder och arbetssätt är uttömda, eller som en del av utredning avseende godmanskap. Biståndsbeslutet ska vara tidsbegränsat till maximalt 1 år. Finns behov av att förlänga förmedlingsmedel ska ny utredning göras då tidsbegränsningen går ut. Förmedlingsmedel ska hanteras med stor restriktivitet.

Intentionen är att den enskilde ska kunna leva ett så självständigt liv som möjligt och därmed ska socialtjänsten stödja och hjälpa den enskilde att själv hantera sin ekonomi. Socialnämndens insatser för den enskilde ska utformas och genomföras tillsammans med honom/henne. Brukarinflytandet ska betonas, vilket innebär att det är viktigt att den enskilde har stort inflytande på innehållet i erhållna insatser.

Målet är att den enskilde inte ska riskera att bli vräkt på grund av obetald hyra eller få betalningsanmärkningar för obetalda räkningar. Målet på sikt är att förmedlingsmedel och tillhörande insatser hjälper den enskilde att hantera sin ekonom på egen hand.

5.17 Olika alternativa beslutsvägar/lösningar

- Möjlighet finns, i vissa fall, att bevilja en så kallad garantihyra till hyresvärden för att få uppskov med avhysningen. Detta för att få utredningstid eller för att möjliggöra sanering av skulden.
- Finns möjlighet till avbetalningsplan med fastighetsägaren?
- Skulden beviljas mot återbetalning enligt 4 kap. 2 § socialtjänstlagen
- Skulden beviljas i sin helhet
- Hjälp till självhjälp via överenskommelse. Ex. alla inkomster inbetalas på skulden och livsmedelsnorm beviljas - Ansökan om boende via Socialtjänsten

5.18 Uppehållstillstånd

Avgifter för ansökan om uppehålls- och/eller arbetstillstånd beviljas inte eftersom skyddsbehövande (asylskäl) och sökande av humanitära skäl inte behöver betala för det. Personer som söker på andra grunder är inte förhindrade att vistas i sitt hemland och bör därför normalt själva få betala avgiften.